

Nyilvános hirdetés

Ausztria és Magyarország összes lakosaihoz!

A t. cz. község őrsi részvétele folytán a nyilvános lapokban megjelent hirdetések által ajánlt végeladás iránt a Kunze Schmidt János Károly féle 121 évig fennállott nagy üzletlész hagyatékának árúraktára több mint hét harmaddal kevesebb lett, s az örökösök az utolsó értekezleten elhatározták a meglevő árúraktár eladását mártól kezdve **csak három hétig** folytatni. A ki tehát pompás és kitűnő árut majdnem **ingyen** akar magának szerezni, a megrendeléssel saját érdekében siessen.

Hogy a nyomtatásban zavar ne okoztassék, a tárgyak előbbeni darabszáma meghagyatott.

Következő árúk vannak még készletben:
4600 darab női ing legfinomabb angol chiffonból és valódi svédli himze-betétekkel, egy valódi műhímzés; darabonként 1 frt 50 kr. Tuzatonként 16 frt 50 kr.
1500 darab női éjjeli corset, ugyanolyan minőségű, nagyon hosszú és egész hosszában svédli himze-betétekkel, előtte elegáns kiállítva. Díszes darab minden nőnek, darabonként 1 frt 50 kr. Tuzatonként 16 frt 50 kr.
Ugyanazok nehéz baréttól, drója 1 frt 60 kr.
5600 darab női alsószoknya legfinomabb szürke vászonzól valódi svédli selyem sávokkal díszítve, darabonként 1 frt 40 kr., tuzatonként 15 frt 50 kr. Ugyanazok vörös erőnléből dróbnként 1 frt 50 kr., tuzatonként 16 frt 50 kr.
Ugyanazok nehéz nemesből, drója 1 frt 75 kr. Ugyanazok legfinomabb és legnehézebb posztóból legfinom, pamukkal himzeve és körül plusziora fodrokkal és kicsipkéve, drója 2 frt 50 kr.

3500 darab férfing legfinomabb angol chiffonból, 4-szeres mell, sima vagy himzett és tetszés szerinti nyakkötéssel, dróbnként 1 frt 50 kr., tuzatonként 16 frt 50 kr.
1500 tuzat damasz asztali garitúra, virágokkal átszőve; egy alsószoknya nehéz rojtjal; roppant hosszúságú és szélességű folytán, *öltönydarab, női lekárdó, ágyterítő, női szőcs gyanánt alkalmazhatók, s még 20 évi használat után is belőlük 2 elegáns öltözet készíthető; általuk felelő kabát, esőköpeny, női palétot teljesen nélkülözhetők; 1. minőségű előbb 15 frt, most csak 5 frt 85 kr. II. minőségű előbb 12 frt most csak 4 frt 85 drója.*

300 vég házi vászon, teljes 30 rőt, legjobb, legnehézebb, legtehezebb gyártmány, házi használatra; 1 vég 5 frt 50. A pamut ára roppant emelkedik, a vászon nem sokára még egyszer annyira fog kerülni; minél fogva mielőbbi megrendelés mindenkinek ajánlatik.
500 db. selyem ágytakaró, legnehézebb lyoni shappelsymből, két fehér vörös és sárga csík: drója 4 frt barmutalok olcsó.

320 tuzat selyem "sekendő" legnehézebb lyoni selyemből, minden színben, minden db. más színben; nyakkendőkre is használhatók; csak 1 frt 35 tuzatja.
350 gobelin készlet, két legfinomabb ágyterítő és asztalterítő, báronybolttal, színezégyekben pompás kivitelben az egész készlet, csak mind a 3 db. ára együtt csak 1 frt 750.
5000 drb. lepedő, jó anyos bőrvászonzól, tökéletes még a legnagyobb ágyra is, varrás nélkül, dróbnként 1 frt 35 kr., tuzatonként 15 frt.

Mindenki a ki egyszeres legalább 15 frt értékűt vásárol, rászádni, tehát **ingyen** kap egy svájci órárt hosszú lánczal, francia aranybronz-plasztikból, melynek "ton-ton" járásáért 2 évi jótállás nyújtatik. 1349 Képzés melletti megrendelés (posta-utalvány vagy c. kir. posta-utalvány mellett is) az alolrt csg által teljesíthető.

Erbschaftsverwaltung RABINOWICZ,
Bécs, II., Schiffamtsgasse Nr. 20.

KOPASZSÁG, a haj ó-zülése és korpaképződés ellen a naponként érkező bizonyítványok és közönségi iratok tanúsága szerinti egyedül jónak bizonyult szer a

TANNIN-OLAJ

Dr. Morastól.
Tisztelt gyógyszerész ur! Sziveskedjék szomomra Dr. Moras Tannin-olajából még egy nagy palackot küldeni. E szer hatása oly kitűnő, hogy a hajam hullása teljesen megszűnt, s a sűrű után-növes immár látható is.
Bécs, 1883. január 5-én.
Füretl. gyógyszerész urnak Prágában, Szerencsének "rezen magamat Önrel közölhetni, hogy dr. Moras Tannin-olaja hajamnak két év óta tartó hullását teljesen megszüntette. Remélem, hogy e szer segítségével előbbi sz-p hajamat ismét visszanyerem.
Münchenből, 1879. aug. 18-án.
Zarembo Mária.
Tekintetes uram! Harmadéves emberem kopasz fejét birni nem voltam képesem. Ha dr. Moras Tannin-olaját nem használom volna, ma újra agyagot lennék. E szer néhány hét alatt csodát tett rajtam, mit mindazok, kik ismernek, bizonyítanak. Emellegve kérem stb. stb. Buková, 1880. jan. 3-án. Dr. Mikol Jaroslav jószágerő.
Kapható 2 és 1 frtos palackokban. Főletét Magyarország számára Török J. gyógyszerész Budapest, király-utca. Pozsonyban Pistory Felix gyógyszerész, Temesváron Tarcay József gyógyszerész, Zágrábon Mittelbach Zsigmond gyógyszerész.

ANGOL UJDONSÁG RUHÁKBAN ÉS JELMEZEKBE

Kiállja a versenyt a lyoni bársonnyal az árak egy negyedével. Kékesfekete, elpusztíthatlan, ugysz. minden divatszín.
1366 UTÁNZATA A GYÁRI JEGYNEK: **NON PAREIL VELVETEEN**
Könyvi! Simuló! Selyemszerű! Tartós! Kitűnő! Sűrűszővött! Esőcsepp nem piszkítja!
Bármintem alkalmazásban pótolja a lyoni bársonyt!
Kapható minden nagyobb divatárú-üzletben.

Varrógépek, a Wheeler & Wilson Mfg. Co. 1872 New-Yorkból

es. k. udvari szállítottak, csak is **Otto Herman-nál** (OHM C. O. UTÓDA) Budapest, V. József-tér 5. Különösen ajánlatnak az egyesével elvett új **horog-(Greifer)-varrógépek** háromféle kivitelben, eszládok és iparosok részér.: mint a jelenkorban **legjobb varrógépek**, a párisi világkiállításban a legnagyobb díjak, "Grand prix" egyikével lettek kitüntetve.

A MOHAI ÁGNES FORRÁS

hazánk egyik legszénsavdusabb **SAVANYUVÍZE**
kitűnő szolgálatot tesz főleg az emésztési zavaroknál s a gyomornak az idegrendszer bántalmán alapuló bajaiában. Általában a víz mind azon koroknál kiváló figyelmeztető, melyekben a szervei élet támogatása és az idegrendszer működésének felfokozása kívánatos.
Borral használva kiterjedt kedveltségnek örvend. 1883. évben 1 millió palack szállított el.
Fris töltésben mindenkor kapható
Édeskuty I.
m. kir. udv. és a víz-szállítóállás Budapeston.
Ugyasinté minden gyógyszerárban, fűszerkereskedésben és vendéglőkben.

Kitűnő illatszerek, a Victoria-illatászat különlegességei.

YLANG-YLANG DE MANILLE, CHAMPACCA DE LAHORE, MELATI DE CHINE.

Érlelti s igen kellemes.
1236 Üvegenként 1 frt 50 kr.
Kül. m. illatszerek ... frt 1. — Szappan ... frt 1.20.
Illatsz. szobaköröre frt 1. — 1.50. Rispap ... frt 1. — 1.50. 2. —
Hajkenőcs ... frt 1.50. Mosdóvíz ... frt 2. —
Hajolaj ... frt .80. 1. —
PARIS: Rigaud & Cie., 8, rue Vivienne.
Magyarországi főraktár: Török József gyógyszerész, király-utca 12.

Dr. Lengiel F. nyir-balzsama.

Már a növényi nedv, mely a nyirből annak törzsét megfirták, kifolyik, emlékeztet őta a legkitűnőbb széptudományoknak van ismervé; ha pedig e nedv a fátaló utasításra szerint vegyi uton bezzammá dolgoztatik, majdnem csodálatos hatással bír. Ha azzal arczol vagy egyéb bőrrészeket este bekenjük, már a krónikus reggelen majdnem észrevehetően pikkelyek válnak le a bőrről, minél folytán az gyöngéde és fehéré válik.
E balzsam kisimítja az arczon támadt redőket és himblőlyeket, fiatal arczszint ad; a bőrnek fehérséget, gyöngédeget s frisséget kölcsönöz; a legrovidebb idő alatt a szeplőt, molyfoltokat, anyajegyet, orrvörösséget, bőrtájkát és minden egyéb bőrrszenyvet eltávolít. Egy korsóval használati utasítással együtt 1 frt 50 kr.; póstán küldve 10 kralt több.
Fő letét Magyarország számára Török József, gyógyszerész, Budapest király-utca 12. szám; Pozsonyban Pistory Bódog, gyógyszerész, Temesváron Tarcay József, gyógyszerész, Zágrábon Mittelbach Zsigmond gyógyszerész.

Gyors és biztos segély gyomorhajók és azok következményei ellen.

Az egészség fontartása
egyes egyedül csak a jó emésztés fenntartása és előmozdítása alapján, mert a jó egészség és a testi és lelki egészség az az alaplétele. Az emésztés szabályozása, a kelendő vérvégzés elérésére, a megromlott és hiányos véralakítások elhárítására a legjobban bizonyult hásszer, a már emésztés-átaláserecs s kökökötő.

Dr. Rosa életbalzsama,

mely a leghasznosabb s a leggyógyhatásosabb gyögyfűvekből a leggyógygondolattal készítve, teljesen megbízhatóan a legjobban bizonyult be nem emésztett emésztési bántalmaknál, nevezetesen az étvágytalanság, a savgyel felbőgés, a puffadás, émelygés, has- és gyomorfájás, a gyomorfájás, a gyomornak étellel túlterhelése, az élyakosodás, a vértörődés, az arczon és a nyakon a női belezség, bélhajok, a rástörök és lepkornál (emésztési zavarok következtében) az az emésztés összes működésére döntő hatást, tisztá és egészéges vért hoz létre, s a beteg testnek előbbi ereg és egészéges ismét megadatik. Ezen kitűnő hatásnál fogva tehát ez máris a legjobban bizonyult s a leghíresebb nép- és házi gyógyszeré válik. Általános elterjedésnek örvend.

1 palackkal 50 krajczár, dupla üveggel 1 forint.
Több ezer elismerés a díszes írtal van kitűnő helyekről kikötve. Bismarck levelel megköszönésére utasítável mellett más-denkőv megküldetik.

Óvás!

Minden kellemetlen félreértés kiküszöbölés végett felkérjük a vevőket, mindenütt határozottan csak Dr. Rosa életbalzsamát kéri Fragner B. gyógyszerárúháznál Prágában, mivel az it-pasztaltam, hogy némely helyen, ha csak egyszerűen életbalzsamot kéri, s nem tesz ki, hogy Dr. Rosa-féle életbalzsamot, akkor milyen háttérrel kaphatja a főraktárban Fragner B. Dr. Rosa valódi életbalzsama gyógyszerárúháza szum Schwarzauer Allee Prága, Kleinseite Spornergasse sarkán 205 sz. — Budapestben Török József gyógyszerésznél; továbbá a következő városok gyógyszerárúházaiban: Baan, Bonyhád, Borovics, Debreczen, Eger, Kadarkút, Kapony, Karashebes, Kismárk, Kis-Szeben, Lugos, Makó, Malacka, H-Másfalva, Miskolc, Sopron, Pozsony, Rétágh, Szekesfehérvár, Szeged, Szécsény, Szabolcs, Nagy-Szombat, Nagy-Becskerek, S. A. Újpest, Szeged, Varnó, Vág-Sellye, Versecz, Tisza-Ujlak, Zala-Egerszeg.

Minden gyógyszerár, valamint a fűszerk reszkedővel a gyóbb része raktáron tartja ezen életbalzsamot.

Prágai egyetemes házi-kenőcs

biztos és kipróbált szer gyulladáskor, sebek és dagasztok gyógyítására. Biztos sikerrel alkalmazható a női mell gyulladásánál, tejfésés és keményedésnél, a gyermek elválasztásánál, gyűrődésnél, vérdaganatoknál gonyfakadásoknál és pokolvarnál; körömdaganatnál s az ugynevezett körömméregnél a kézen, vagy lábón; keményedéseknél, duzzadásoknál, mellel dagasztoknál, szívmagdagnál, holtlételnél, köcsvényes és csúszó dagasztoknál; idősleges csukló-lábnál, a láb-térd, kéz és csapókben; fészaknyásdásoknál; a fekvéstől kiesébedésnél; kipálott láb- és tyukozásra; fészaknyásdásoknál; régi vagy genyves sebeknél; rákos dagasztoknál; fészaknyásdásoknál; a csontbirtva gyulladásánál, stb. — Minden gyulladás, dagasztok, keményedés, duzzadás a legrovidebb idő alatt gyógyíttatik, a hol azután már a gyógyképződés beállott, a dagasztat a legrovidebb idő alatt teljesen nélkül főzása és meggyógyítva lesz. 25 és 35 kros szelvényekben.

Fül-balsam.

A legkipróbáltabb és számos kísérlet által mint legmegbízhatóbb szer ismeretes a néha hallás meggyógyítására, s a teljesen elvesztett hallás visszanyerésére. Egy palackkal 1 forint.
Tisztelt uram! Hosszabb ideig gyomorhurutban szenvedve, melyhez még makros halálvesztés is járult, orvos segély daczára annyira lefogtam, hogy már nem is alig bírtam. Ekkor, daczára, hogy az ugynevezett egyetemes gyógy-szerrel iránt ellenzenyvel vagyok, elhatároztam az ön dr. Rosa-féle életbalzsamát megkísérteni, s azt az utasítás szerint használtam is. Nyolc nap használat utó megitt az étvágy, s a nagy palack elfogyása után egészésem helyreállt. A kik ismernek, bámulnak jelenlegi jó közérzetemre. Kellemes kötelességemnek tartom tehát kitűnő orvosomnak, továbbá a többi hallást nyitvánitani, s minden hasonló bajban szenvedőnek a legjobban ajánlati. Semmi ellenvetésem azonban, ha ön szerelket, névalrás nélkül, nyilvánosságra akarja hozni. Műtán dr. Rosa életbalzsamát, mint házi szer mindig kéznél akarom tartani, kérek önétől 16 palackkal utasítást mellélt, Maradtam teljes tisztelettel W. J. es. k. (Ghádnagy) s. 8. tüzér-er., Nagyszombat.

II-İK SZÁM. 1884. BUDAPEST, MÁRCZIUS 16. XXXI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG évi egész évre 12 frt; Compán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 2 frt; Kijelölt előfizetéséhez a postaiad. POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre 6 *; Compán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 8 frt; Kijelölt előfizetéséhez a postaiad. félévre 4 *; megfizetését viteldj is esztalando.

BUDENZ JÓZSEF.

LAPUNK, hű visszatükrözje kívánván lenni nemzetünk szellemi és anyagi mozgalmainak a életjelenségeinek, örömmel üdvözli a tudomány s irodalom ünnepeit és siet maga részéről is megvinni szíven koszoruját az érdemnek.
Megragadjuk azért az alkalmat, hogy midőn jeles nyelvtudósunk, Budenz József, hazánkban már 25 év óta ernyedetlenül folytatott tudományos munkásságának a negyedszázados évfordulóját ünneplik számos és tisztelt tanítványai s ez ünneppen a budapesti tudomány-egyetem, melynek rendes tanára, és az akadémia, melynek rendes tagja, szintén részt vesznek, az irodalom közegei közt mi se maradjunk hátra.
Lapunk nem levén szorosan tudományos közlöny, nem különösen nyelvészeti szaklap, mi a nyelvészek harcaibaiban tevékeny részt nem veszünk, pártállást nem foglaltunk s az ítéletmondás jogát nem követeljük magunknak. De bár rokonszenveink a finn-ugor és török-tatár nyelv- s eredet-háboruban inkább az utóbbi részen vannak, nem tagadjuk meg elismerésünket a másik tábor hőseitől sem, a kik közt Budenz József, a nagyérdemű Hunfalvy Pál mellett, mindenesetre az első sorban áll.

Megragadjuk azért az alkalmat, hogy midőn jeles nyelvtudósunk, Budenz József, hazánkban már 25 év óta ernyedetlenül folytatott tudományos munkásságának a negyedszázados évfordulóját ünneplik számos és tisztelt tanítványai s ez ünneppen a budapesti tudomány-egyetem, melynek rendes tanára, és az akadémia, melynek rendes tagja, szintén részt vesznek, az irodalom közegei közt mi se maradjunk hátra.
Lapunk nem levén szorosan tudományos közlöny, nem különösen nyelvészeti szaklap, mi a nyelvészek harcaibaiban tevékeny részt nem veszünk, pártállást nem foglaltunk s az ítéletmondás jogát nem követeljük magunknak. De bár rokonszenveink a finn-ugor és török-tatár nyelv- s eredet-háboruban inkább az utóbbi részen vannak, nem tagadjuk meg elismerésünket a másik tábor hőseitől sem, a kik közt Budenz József, a nagyérdemű Hunfalvy Pál mellett, mindenesetre az első sorban áll.
A "Vasárnapi Ujság" már egyszer — sok év előtt * — közölte a jeles tudós arczképét s életrajza és tudományos munkálkodása vázlatát. Most, az alábbi sorokban, egy az ő módszere, iránya s annak érdemei iránt lelkesedő tanítványa tollára bizzuk a jubiláris méltatást, csak annyit jegeyzvén meg, hogy a fiatal tanítvány természetesen föltétlen hiva mesterének s tanai igazságát kétségbevonhatatlannak hirdeti.

első komoly szót csak az 1851-ik év végével hallatta Hunfalvyunk, merészen hirdete, hogy "e téren — a nyelv terén — nekünk kell megmagradni a vezérséget, melyet saját nemzeti letünk mint szent kötelességet szab élénkbe".
Mert ugyanezen időben a külföldön is hullámot kezd verni a magyar nyelv rokonságának kérdése. Nem számítva, hogy távol a magyar földtől már a XVII-ik században is foglalkoztak merőben idegenek nyelvünk rokonsága körének kutatásával, a módszerben azóta is sokat haladt külföld megint hozzá lőtött félbe hagyott munkájához. Hunfalvy működésével körülbelül egy időre esik Boller bécsi egyetemi tanár altáji kutatása, a miben később oly jeles ferfiak osztzkodtak vele, mint Schott, Müller Miksa és a finn Castrén.
Az általános tudomány-szereteten kívül mi

BUDENZ JÓZSEF.

* Lásd a V. U. 1872. évi 17. számát.

is ösztönözhetne volna meg e jeleseket, ha csak az a vágy és lelkesülés nem, mely egy-egy még ismeretlen tudományos igazság kutatásához mindig hozza ezeket aszlatokozik. Ez a tudományos ihletesség ébreszthette föl a még át nem vizsgálta nagy altáji nyelvosport felé ama 20 éves, Fuda melléki német egyetemi hallgató figyelmét is, aki a göttingai egyetemen magyar ifjak társaságába jutva és Boller értekezéseiből tudomány-szeretettel merítve, arra határozta el magát, hogy egész jövőjét az altáji nyelvek kutatására szenteli. Ez a német ifjú *Budenz József*, 1858 óta polgári országunknak. később egyik dísz egyetemünknek és akadémiánknek, és mestere szeretettel körje csoportosuló tanítványainak.

Eleinte a véletlen játéka vezette őt e térre. 1856-ban, tehát nem sokkal Hunfalvy működésének megkezdése után, ismerkedett meg *Budenz* egy német egyetemen magyar ifjakkal és ezek után a magyar nyelvvel. A göttingai egyetemen, hová a klasszika filológia és archeologia szerete vonzotta, a véletlen Nagy Lajossal, ez idő szerint kolozsvári unitárius lelkészrel és tanárral, hozta közelebbi ismeretségbe. Eleinte csupa kíváncsiságból, később mindinkább fokozódó érdeklődéssel tudakozódott az ismeretlen magyar nyelv egy-egy kifejezése és alakja után. Lassanként megismerkedett nyelvünk grammatikai szerkezetével, szókincsét mindinkább gazdagodott, már-már Toldit is képes barátai segítségével olvasni, sőt lassanként annyira halad, hogy hírneves tanárának, Benfey Tivadarnak szanszkrit mesegyűjteményéhez magyar adalékokkal is járult.

Ekkortáiban akadnak kezébe Bollernek a bécsi akadémiának „Sitzungsberichte”-iben közölt és altáji nyelvekkel foglalkozó tanulmányai. Ez olvasmánya egész életére elhatározó befolyással volt. A mi eddig csak nyelvészeti érdeklődés volt, ezután érdeké vált, az eddigi kíváncsiság tudatos tervé lett. Így érlelődött meg benne a gondolat, hogy az altáji nyelvek művelésének szentelje életét, mert Boller műveiből meggyőződött e nyelvcsoporthoz tartozásáról, és hevítette a gondolat, az együvé tartozást tudományosan is kimutathatni. Magyar barátai csak buzdították és midőn ama eszméjét fejte ki előttük, hogy ezáltal érdekében mily kívánatos volna Magyarországot hazájának választani, azonnal megindult a göttingai magyar tanulók és Hunfalvy közt ezen ügy érdekében a levélváltás, s az sikerre vezetvén, az 1858-ik év május hó 16-ik napján egy magas, nyulánk, még alig serkedező bájoszú fiatal ember lép be Hunfalvy Pál szobájába, ki azonnal fölismerete a várt — Budenzet, és nevének szólítva sietett őt üdvözlölni.

Az ötvenes években nekilendült nyelvészeti munkásságát még mindig a kísérlet és tudományos tapogatkozás nevével jellemezhetjük. Hunfalvynak nem állott még rendelkezésére maga az anyag, melylyel az altáji nyelvek szűkebb körű művelését megkezdhetné volna; az ugor nyelvek köréből is vajmi csekély szöveg volt ismeretes, melynek alapján a magyarral való összehasonlításhoz hozzá lehetett volna fogni. Ily körülmények közt nagyon természetes, hogy tudósaink nem találhatták meg a helyes módszert, és hogy, szemben a külföld nézetével is, a magyar nyelvet nem az ugor, hanem a török nyelvcsoporthoz közelebbi rokonának tekintették.

Igy állott a magyar nyelv rokonosságának ügye, a mikor Budenz hazánkba megérkezett. Mindenek előtt tisztességes elélhetést kellett számára teremteni. Gondoskodott is Hunfalvy róla jó eleve, hogy az evangélikus gimnázium egyik tanácskét elnyerhesse. Mily kellemetlen volt azonban meglepése, midőn első beszélgetésük folyamán kint, hogy a katolikus Budenz nem remélheti e neki szánt katedrát. De az iskolaév kezdetéig több mint két hónap volt még hátra, és Budenz mindenk előtt magyarul akart tanulni. És épen annak a férfinak a vendégszerető debreczeni házába vezette a sors, a hova most, egy negyed század leteltével, egy szomorú kötelesség teljesítésére kellett másod ízben utat tennie. Akkor vendégszerető lakás, barátai meleg kéz fogadta, és most — gyászszal bevont falak, egy agnagnak kihült teteme. Ezelőtt 25 esztendővel mily meghatóan bocsátotta el magától *Lugossy József* az ifjú szaktudóst, a ki a „nagy magyar alföldön folyóvásti magyar tanulmányozások” közből el-

töltött nyári két havát szerény erkölcei, példás szorgalma és tudományos fáradságának becsé által nála feledhetlenné tette; és mily lelkesült sorok kíséretében küldte a „Magyar Nyelvészeti” számára Budenz legelső magyarul írt értekezését „mint derék új hazánkfának irodalmunkban első fölvezetője”. Ki hitte volna, hogy ép egy negyed századdal később neki kell a halottól az akadémiában jelentést tenni.

A nagy alföld legmagyarabb városában kezdte meg *Budenz* irodalmi munkásságát, mely ekkor még az indo-germán nyelvészet terén mozgott. És ezzel az irányu munkálkodásának bucsút is mondott.

A nyári szünet befejeztével visszatért Pestre és míg a fővárosban valami állandó alkalmazáshoz jutna, egyelőre Székesszék-Fehérvárra ment, mint a görög és német nyelvek tanára. Fehérvári tartózkodása alatt kezdett az altáji nyelvekkel tüzetes foglalkozni és itt kezdte meg magyar nyelvű értekezéseinek hosszas sorát, melyekről Hunfalvy ezt írta: „Budenz cikkeiben meg kell szeretni azon szorgalmat, melyet mi csak a görög és római írók tárgyalásában szoktunk várni és esodálni. Ha így tárgyalandjuk a magyar nyelv tényeit, nemcsak az önlétséget fogjuk kerülni, mely gyakran megajátosza nyelvtudományunkat, hanem nyelvünk történetét is szabatosan fogjuk világosságra hozni.”

Bármily kellemesen, tanítványai szeretettel körülvéve és munkában töltötte is itt napjait, két év múlva már Pesten találjuk, mert oly állást ohajtott, melyben idejét a tudományok szentelhesse. 1861-ben elérte e vágyát, könyvtárságnak neveztek ki az akadémiánál és évek hosszú során át csekély fizetéséből élve oly lázas munkásságot fejtett ki, mely nyelvtudományunkban, egy irányban legalább, alapvetőnek mondható.

Első értekezései a nálunk keletkezett irányhoz csatlakoztak. Az 50-es évek munka-programja értelmében a török nyelvek közt kereste a magyar legközelebbi rokonait, és akadémiai székét is, melylyel alig három évi működése után tisztelték meg, ilyen irányu értekezéssel foglalta el.

Nagyot lendített azonban összehasonlító nyelvészetünk ügyén *Reguly* nyak az ugor népek, különösen a vogulok földjéről szerzett gazdag anyaga. Mőd nyílt általa az ugor nyelvek körébe mélyebben is bele hatolni, egész bányája támadt az ugor nyelvkinésnek, melyet a magyar nyelv rokonításának kérdésénél eddig mellőzni voltak kénytelenek. Mohón esett neki *Budenz* az éppé eredményel kinálkozó ugor és török tanulmányoknak. Reguly hagyatékából tüzetesen átkutatta a cseremiszi és mordvini nyelveket és a mellett a törökség hangtani viszonyainak átkutatására is módot nyújtott neki ugyancsak Reguly csuvasi közlései. A Vámbéryval jött tátaban, Mollah Izsáknak pedig élő forrást kapott a khivai tátróság megismerésére. Hónapokig magánál tartogatta a tatár suhancot, beszélgetéséből egész grammatikai vázlatot állított össze, sőt a mollah segítségével a Buda halálából is jócskán fordítgatott tátrára.

Az ugor és török nyelvek ily tüzetes átkutató után változott csak meg Budenznek a magyar nyelv rokonosságáról előbb vallott nézete. Tanulmányai mindinkább arra a meggyőződésre vitték, hogy a magyar nyelvnek különösebb jellemző sajátosságai inkább az ugor nyelvek terén találhatók meg, míg a törökséggel csak távolabb és egyelőre meg nem állapítható rokonosság forog fenn. Kutatásainak eredményeképpen az tűnt ki, hogy az ugor nyelvcsoporthoz tartozó nyelvek legtesetesebb fogalmakra: igékre, testrészekre, számnevekre, stb. terjednek ki, míg a törökséggel egyező szókat az előre haladottabb kultúra fogalmaira vonatkoznak. E meggyőződését „Szó-egyezése”-ben teszi közzé, mely sok más ez időbeli értekezésével egyetemben bevezetésül tekinthető nagy művéhez, a Szótárhoz.

E közben kezdte meg a magyar-ugor összehasonlító nyelvészet magán-tanára, 1872-ben pedig egy altáji összehasonlító nyelvészeti tanácskét rendszeresítésével, mint rendszer tanár szélesebb körben igyekszik tudományának érvényét és munkásokat szerezni. Hogy mily eredményeket ért el itt is, bizonyítai tanítványainak számot tevő irodalmi működése és egy megterem-

tett nyelvészeti iskola, mely mesterének nem vakon követte szavát, hanem módszerét elsajátítva, igyekszik nyomdokába lépni.

Egyetemi működésével egy időben kezdé meg összehasonlító szótárt, melyen majdnem tíz évig dolgozott. Már a *Szógyűjtemések* megjelentése is nagyon fontos momentum nyelvészettünk történetében. Ez szabja meg először a nyelvhasználat határát, ebben nyilatkozik legbiztosabban módszere és ebben fejt ki a jövő nyelvtudomány teendőit is. Az „Ugor Szótár” voltaképp javított kiadás ennek a műnek és e fontos könyvének korántsem az a czéja, mint napjainkban még most is sokan gondolják, hogy a magyar nyelvnek ugor eredetét bebizonyítsa, hanem hogy az ugor nyelvvel egyező szókat egybegyűjtse. Egy németül írt értekezésében „Über die Verzweigung der uralischen Sprachen” végleg megállapítja az ugor nyelvek felosztását, meghatározza a magyar nyelv legközelebbi rokonait, és eredményes működését azzal is tetézi, hogy ugor nyelvi textusok gyűjtésének maga is utána lát. 1873-ban Mala vidéki lappal mutogatták magokat Budapesten és Budenz az, a ki kap az alkalmon, hogy meséket, elbeszéléseket írjon le tőlük. Ezelőtt egy-két évvel meg rendes napi vendége volt az állatkertben tartózkodó szamojéd családnak, és az altáji nyelvészet előbbre vitelére nem érdektelen anyaga, melyet e ritka rokonoktól valóban nem kis vesződséggel csikart ki, várja a megjelenését.

Eközben egyes tudományos testületnek nem késtek termékeny munkásságát a megérdemelt kitüntetésben részesíteni. Akadémiánk még 1871-ben rendes tagjának választotta, hol részt mint a nyelvtudományi bizottság előadója, részt mint a „Nyelvtudományi Közlemények” szerkesztője, folyvást tudományának előbbre vitelére fáradozik. Akadémiánkat követték a finn és eszt irodalmi társaságok és legújabbban a szentpétervári császári akadémia.

Lapokat írhatnánk még tele a rosdorfi falusi tanító fiának magyar nyelvészeti munkásságáról, de félünk, hogy budai tuskulánút meg csak árnyeka se érintse a hízegő szónak, mert bárkinek is inkább meg volna bocsiható, mint a tanítványnak. S azért csak egy óhajtsálsal végezzük: vajha még sok ideig lankadatlan erővel munkálkodhassék s kutatásaival mind közelebb jutva az általa őszintén kerestet igazsághoz, megérhesse annak diadalát!

Kúnos Ignác.

JÖN MÁR AZ ÉN IDŐM!

Jön már az én időm, jön már a kikelet,
Enyhe napsugarak csökökják a leget;
Fellegző szél búg völgyön, halmon, hegyen,
Villogás, csillogás röpdek át az egen.

Jön már az én időm, zendül már a berek,
Dalolni, vidulni én is oda megyek;
A világ zajgását, emberek nyüzsgését
Feledni, feledni, beh jó lesz egy küsség.

Övemet leoldva, mellemet kitéárom,
Szívemet odakünn nincs ki előtt zárom:
Barátom a patak, tükre képen mását,
Keble meg elrejtí szívem dobbanását.

Zengő bokor alá, zsongó füre hajlom,
Hol az örök munka esendes hangját hallom:
Hallom lelke szavát békére intv' csak,
Mig bent a léhaság versengve összecsap.

Hol virág kelyhében harmat gyöngyre csillan,
Hol madárka fészékén nap sugára villan,
Meg-megállók ottan, s hosszan elmerengek,
Áldva, esdve ily szent, ily igaz szerelmet.

Beh jó lesz, beh jó lesz pihenni künn küsség,
A nap fölkelését látnom újra, ismét;
Látni magyogó fényt, mely csak áld, csak élet,
S fenszállva mosolyog gögöt, törpeséget.

Megállók a halmon, fölmezek az égre,
S míg szemem bemezől a végtelenségbe,
Lelkem száll szabadon, rabigája nincsen,
Sohaját, imáját érti, hallja Isten.

Beh jó lesz, beh jó lesz, oh! te szent természet,
Templomod tornyában raknom enyhe fészket,
A világ porától, emberektől messze,
Fényes, tiszta légben lelkeket fűrésztve.

Jőj, jőj hát, szép tavasz! hisz csak ezért várlak,
— Igazi barátja embernek, világnak,
Hogy kebleden küssé ádulva, újulva,
Küzdeni, szeretni visszatérjek újra!

FEJES ISTVÁN.

ADALEKOK AZ ALKOTMÁNY VISSZA-ÁLLÍTÁSÁNAK TÖRTÉNETÉHEZ.

IV.

(Sczitovszky válasza az udvari kancellária körlevelére. Az „studium verbum regium.”)

A választirat, melyet a primás az udvari kancelláriának az ujonczosási ügyben kibocsátott körlevelére fölküldött, az említett módosítások után következő tartalmat nyert:

Nagyméltóságú Gróf, Főkancellár Ur!

Excellenciádnak f. é. okt. 18-áról 15,014. sz. a. kelt nagybecsi hivatalos felszólítására, miszerint nyilatkoznám az iránt, vajjon minő kilátás volna örökös főispáni kormányom alá törvényesen tartozó Esztergomme gyűlés az ujonczosának a megyei tisztikar által leendő végrehajtására nézve, és azon esetre, ha a megye az e részbeni segédkeztést megtagadná, mennyire fogom én, mint főispán, az ujonczok kiállítását tetleg elősegíteni, s különösen minő lépéseket szándékoznék az érintett czél előérése terén, mind pedig fogamatba venni; kötelezve érzem magamat Felsőcsy urunk királyunk, nemkülönbön szerett hazánk iránti tántoritáta lan hűségétől és ragaszkodástól vezéreltetve őszintén és lelkiismeretesen azt kimondani, mit e vézes körülmények közt éret megfontolás után nemcsak mint hompolgér és hí alattval, hanem mint az ország főpapja, ki mindenkor kész tett-iról és tanácsáról az igaz és örökörb ítélőszéke előtt számot adni, jónak, igaznak és észszerűnek tartok.

Előre bocsátva azt, mikép megyém tisztikara, azon törvényes viszonyról fogva, mely közte és a megye közönsége közt századok óta fennáll s mely ő Felsőcsy által a mult évi október 20-iki kegyes okiratában 11 évi megszakadás után visszaállított, mint e közönség törvényes kifolyása, mindazt pontosan teljesíteni, mit ezen közönség határozand, és így az ujonczállításra nézve is a közgyűlés rendelkezése szolgáljand neki törvényes zsinórmentékül.

Másrészt megjegyezve, hogy bár nehéz a közgyűlés intézkedéseit előre szabatosan meghatározni; ha mégis tekintem a közhangulatot, mely jelen cziszás helyzetünk sajnos kifolyása; ha tekintem az alkotmányos élet napról-napra látható veszélyeztetéséből eredő elkeseredést; egy perczig sem habozom kimondani, mikép megyém közönsége, mely eddig mindig iparkodott a közügyet koeczakztató összehittőzéseket kerülni, nemcsak hogy meg nem hagyandja tisztviselőinek az ujonczállításban segédkeztést, de sőt hihetőleg attól egyenest el fogja tiltani.

Helyzetünk rendkívüli; nem hasonlító az az 1823-ikéhoz, midőn az egyszer előfordult esetre nézve a nemzeti jog védelméül egy ünnepléses óvást elég-ségesnek vélhetek a megyék; mert most, midőn nem kivételes eset forog kérdésben, hanem az ujoncz-és adomegajánlásra fennálló számtalan törvény és fejedelmi eskü által biztosított nemzeti jog nemcsak kétségbe vonatik, hanem egyenest megtagadtatik: nem hiszem, hogy az adóbehajtás és ujonczállítás törvénykülvül megajánlása által az ország, és így megyém is, alkotmányossága főbiztosítékairól önként lemondva, a jogtagadás igazságos voltát igazolni fogná és akarná.

És mindez nem dacz, nem elszakadási vágy, kegyelmem uram; mert valamint kezekedhetem nemzetemnek a fejedelem iránti hűségéről, ragaszkodásáról: ugy kezekedhetem arról is, miszerint azon szövetségi kapesot, melylyel a király személyében összpontosítva, önkormányzata fenntartása mellett az örökös tartományokhoz jó és balsorsban testvérileg füze volt, széttépmi nem akarja. Nem dacz, a mint mondanám és elszakadást vágy, hanem jogérzet és ennek természetes kifolyása a jogvédelem.

En, ki mindenkor kész voltam és vagyok fejedelem iránti hűségből és hazám iránti hű ragaszkodásból nemcsak segédkeztet nyujtani, hanem áldozatokat is hozni a kiengesztelődés szent műszőlőhészére, én, ki nem akarnék királyom és hazámfián szívében keserü emléket hátrahagyni, és agg koromban éltet legszebb napjaink tartanám azt, melyen a fejedelem és nemzet közt bizalom diadalát ülne: kénytelen vagyok Excellenciádnak kinyilatkoztatni, hogy a fentförgő kérdésekbeni segédkeztésre, törvénykülvül módot nem tudok, mert valamint tisztémhez tartozik a közgyűlésnek nemcsak elnökölni, de a tanácskozásokat vezetni is, ugy azokat erőszakolni sem jogomban, sem tehetségemben nem áll.

felől és örült is ennek kimondhatatlanul. Alig várta már kinevezését, s tudja isten mily szép terveket szőtt hetyártói álmaiban.

Azonban mást határozának Bécsben.

Október 27-én este távirat érkezett a kancellártól Sczitovszkyhoz ő felsége meghagyásából, hogy mielőbb Bécsben megjelenjen.

Az öreg ur a helytartóság ténynyé valólandó igéjét nézte e táviratban, és gyermekeesen örült, nyomban utra akart kelni, de Forgách gróf, némileg átpillantván a körülményeken, figyelmeztette őt:

— Talán jó lenne, ha mielőtt eminenciád elutaznék, én előre mennék Bécsbe, s ott kipuhatolnám a dolgok állását.

A bibornok föltétlenül bizván kanonokjában, szokásos „jó lesz biz az uram öcsém”-jével megnyugodott Forgách tanácsán, s elutazását másnapra, okt. 29-re halasztotta, még mindig derült kedélyben, nagy reményekkel, mert a föliratot talán már el is felejtette. Az egész országban hire futott, hogy a primás „ad audiendum verbum Regium” van förendelve. Nem is lehetett az titok, hisz a „Wiener Zeitung” okt. 28-iki száma világkörtülte: hogy „ő cs. kir. apostoli Felsőcsyének legmagasabb parancsára Sczitovszky bibornok-primás táviratilag Bécsbe hivatott, hogy azon iratáért, melyet mint Esztergomme gyűlés főispánja f. évi október 24-iki kelettel a magyar udvari kancelláriához intézett, felelősségre vonassék”. Csak az agg bibornok nem tudott mindekről, s ringatta magát boldog reményeiben.

Forgách gróf sem ismerte a maga valójában a dolog állását, azonban Bécsbe érkezvén, megnyiták szejai, sőt személyét érdeklőleg is fölismerte veszélyzett helyzetét, mert nemcsak az udvari és hivatalos körök, hanem a közvélemény is őt tekinté a fölirat szerzőjének és körülményei intézőjének. Annál élesebb volt pedig a helyzet, mert a „Sürgöny” bécsi levelezőjének okt. 29-iki értesítése szerint „ő Felsőcsy kinyilatkoztatá, hogy mind ezen eljárás, mind azon modor által, melylyel a levélnek egyes eszméi előadattak, sértve érz legmagasb személyét”. Mert igaz ugyan, hogy az ország primásának van joga a fejedelmet az ország sereimére figyelmeztetni és tanácsot adni, „de ha oly súlyos mondandója van, mint milyneket a primás levele tartalmaz, akkor levelök fogalmazványát hármas lakattal szakták elzárni, s nem szokták dobra ütni, mer ez utóbbi eset valóságos agitáció”. Az ügynek tehát a „Sürgöny” levelezője szerint igen komoly színezete volt; találkozott, kik szigorú rendszabályokat ajánlottak, megemlékezve praecedens esetekről.

Fokozta a bajt a bécsi centralista lapok heves agitációja, s a magyar lapokkal megindult tollharcz, melyek az eset védelmében hazafias buzgalmat fejtettek ki.

Ily konjekturák között nem esodálható, ha Forgách gróf Bécsbe érkezte után nyomban a kancelláriában megjelent, és ott a leghevesebben megtámadtatásnak, szemrehányásoknak, vadaknak kellett szemökbé néznie. Végre mégis sikerült neki az egész ügy magyarozatát kétségtelen bizonyítékaival megadni, magáról a szerzőség látszatát elhárítani, s a primásnak ártatlanságát a lapokban történt közlést illetőleg bebizonyítani. A kancellár meggyőzetett, de a veszély még nem mult el.

Érdekes részlet az is, midőn Forgách a kancelláriánál alkalmazott Korizmics püspököt meglátogatta. Ez csodálkozással fogadta: — Hát te mit akarsz itt? Ha megtudják, hogy itt vagy, elfognak.

— De nem tudják ám meg!

— Nesze, itt a „Presse”, olvasd, s látni fogod, hogy már tudják itt lételedet. Ne mutasd

De az ország ujongott örömeiben; Bécsben ellenben duzzogtak, míg a magyar kancellária nagy zavarba jutott.

Ez időben épen arról volt szó, hogy a népszerű primást az ország helytartójának fogják ki nevezni, ekkép vele és általa híven a paczifikáció művét megoldhatni. Az öreg ur tudott e

Kalmuk táncosnők.

Mordvinok.

Láz.

Pogány cseremiszek.

Sátor alatt tanyázó kirgizek.

Votjákok.

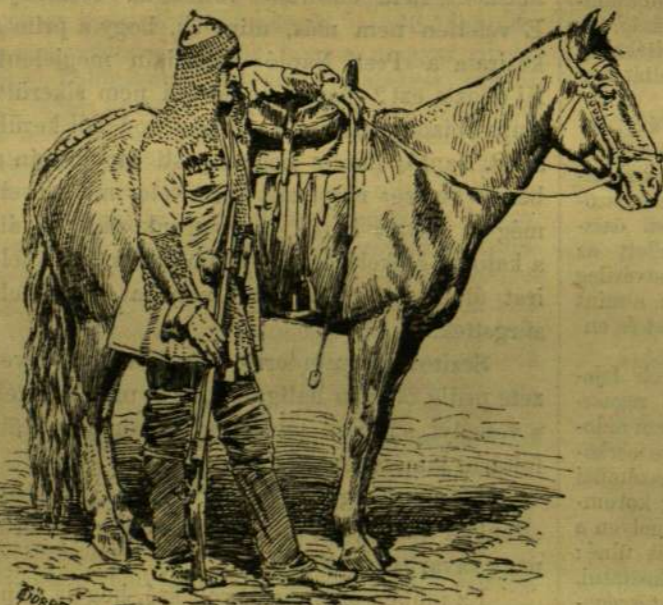
Nagy-oroszországi parasztok.

Keresztény cseremiszek.

Abkházok.

Cserkeszek.

OROSZORSZÁGI NÉPALAKOK. — Dr. THALLÓCZY LAJOS MOST MEGJELENT KÖNYVÉBŐL. Dörre Tivadar rajzi eredeti fényképek után.

SZUAKIM A VÖRÖS-TENGER PARTJÁN.

ZSIRAF-VADÁSZAT SZUDÁNBAN.

December 12-én indult meg az expedíció egyik hadoszlopja Bichot ezredes vezetése alatt Szontay ellen s e hadoszlop három zászlóalj tengeri gyalogságot, egy zászlóalj tüzelő tengerészeti s négy tüzérségi foglalt magában. Ugyanakkor egy másik hadosztály szárazon közeledett Szontay felé egy afrikai gyalogezreddel, egy zászlóalj tengerészeti gyalogsággal, három üteggel és 600 kisértő tonkingi csapatokkal.

Mindkettőt Courbet tengernagy követte, 5500 emberrel, mely kis csapat a legsajátságosabb volt összealkotva. Volt itt gyalogság, tengeri tüzérség, idegen légió, turkók, anamita vadászok a kokhinkhina ezredből stb. A várat mintegy tízezerjnyi helyőrség védte, köztük anamiták és rendes kínai csapatok.

December 12-dikén és 13-dikán a haditervet állapították meg, 14-dikén pedig megindult mindkét egyesült hadoszlop, az egyik a folyó partján, egy kisebb flotta által kísérve, a másik a tőltesen belől. Phusatól 600 méterre a vadászokat erőtüzelés fogadta s ugyanakkor az ellenség támadást intézett a balszárnyra. — Egy órákor már az egész vonalon megindult a tüzelés. A francia csapatok minden egyes fegyver-neme derekasan megállta helyét, s az ellenség által gyaláztatosan megsebesített sebesült bajtársaik hulláinak látványa még nagyobb bosszuszomjra ingerlé ereiket. Az első torlasz azonban minden kísérletnek ellenállt s mivel a nap már leszállott, a tenger-nagy végét vetette a harcnak s 20 méternyire az ellenségtől foglalt el éjjeli állást. Éj folyamában azonban az ellenség még egyre nyugtalanította a francia csapatokat s csak hajnalban üritette ki az elfoglalt torlaszt s vonult a külső várfalak mögé, a mi által Phusa a francziáké lón.

16-dikán reggel kezdte meg az expedíció hadteste a támadást a külső falak ellen, az északi és nyugati kapuk felől. — Mindenütt ugyanazon ellenállásra találtak, bambusz-sövényvel kifalazott árkokra, megközelíthetetlenül meredek partokkal. Két órákor a francziák egy magaslatot kerítették hatalmukba, honnan a Gho Phuni pagodára intézték rohamot. E roham eldöntötte a harcot, mindenütt támadásra kész oszlopok nyomultak előre, a tüzérség itt is, ott is utat nyit, a torlaszokat lerombolják, a bambusz-sövényeket szétvágják, az ellenség lépésről-lépésre hátrál, míg a francziák megsebesített társaikkal boszút lihegve törnek rájuk. 17-dikére virdadlag egy kémszemle a városig hatol a sebtében emelt torlaszokon keresztül, a kaput nyitva találja s egy, a királyi pagoda udvarára gyorsan feltüzött zászló csakhamar tudára adja a francziáknak, hogy Szontay be van véve.

E harc folyamában a francziák 80 embert veszítettek, 240 pedig megsebesült. Az ellenség vesztesége azonban ezernél többre megy, köztük több kínai tiszt is van, kik Bakh-Ninhből jöttek, hogy a francziák vere-

ségének szemtanúi legyenek. A citadellában nagy mennyiségű fegyvert, élelmet és lőszert, továbbá némi pénzt is találtak és azon leveleket, melyeket a védelem főintézője, Luh Vinh Phuoc, a yunnami alkirálylalt váltott, s melyek érdekes világot vetnek a kínai kormány részességére a tonkingi ellenállás szervezésében.

Érdekes, hogy a Szontay bevétele követő napon a mennyi biralom több nagy városában a mandarinok oly értelmű képmetszeteket terjesztettek a nép közt, melyek a francziák vereségét tárgyazzák Szontay alatt, miközben a tonkingiak a támadó francziákat visszaverik és a tengerbe vetik. Látszik ebből, hogy mily kevéssé voltak elkészülve e csapásra, s hogy mily fontos a francziák eme diadala a hadjárat további folyamára nézve.

A TONKINGI HÁBORUBÓL. — SZONTAY OSTROMA.

EGYVELEG.

* Panklastit név alatt állított elő 1878-ban Turpin Jenő nevű francia vegyész egy robbanó szert, melynek hatásán mellett a dinamit is háttérbe szorult. Maga a név mindent szétromboló jelent (pan és klog görög szóból). Az éghető testet ez anyagban a nitro-görög superoxyd, magát az eléggő anyagot pedig földolaj, állati anyagok, olaj és zsír képviseli. Ez anyagok különbözősége határozza meg a robbanás erejét; hadi célokra nitrobenzin vegyület ajánlandó. A valószínű robbanást két önmagában véve ártatlan anyag idézi elő, melyek együtt oldható folyadékot képeznek. Vanak oly keverékek is, melyek egészen ártatlanok s gyertya gyantánál használhatóak, a midőn a villamos gyertyák megfelelő világosságot árasztanak, úgy hogy Turpin hadi célokra hordozható lámpát is készített belőle. De ugyanez a szer a földalól szerint háromszor fok Celsius melegt árszt s annyi platintát elolvasthat, a mennyi saját súlya. Ha ez állatok nem tűzoltottak, a panklastitnak az iparban is rendkívül nagy jövője lehet, egyelőre azonban csak annyi bizonyos felőle, hogy hasonlíthatatlanul nagyobb robboló ereje van mint a dinamitnak.

* A gúlák építésének módjáról Flinders Petrie angol tudós érdekes fölfedezéseket tett félig elkészült s félredobott kődarabok összehasonlítása által. Úgy találta, hogy a kemény kőveket egyes, s részben koralaku fűrésszel vagy egyes esetekben drágaköves hegyű csálaku fűrésszel idomították. A hieroglifákat is oly eszközökkel vésték be, melyek hegyei keményebbek voltak mint a kő s ez csak a gyémánt lehetett. Hogy gyémántfűrésszel használták, az legvilágosabban látható a gizehi nagy gúla egy gránit sírkövén, hol a fűrés kétézer kisiklott. Hogy az egyiptomiak a kőfaragásban mily tökéletesre vitték, mutatja többek közt a brit muzeum egy vázája, melynek nyaka csak 1/4 milliméter vastag, bár igen kemény kőből készült. Legérdekesebb a kutatásokból az az eredmény, hogy a gyémántfűrészt s gyémántmetszőket már az egyiptomiak ismerték. Tudósunk a hieroglif-írásban Semaferu és Khnufa neveket a gyémántiparral hozza kapcsolatba.

* Kereskedelmi ügynököknek az Egyesült-Államokban most már nagyobb számmal alkalmaznak a nőket is és pedig nemcsak egyes városokban, hanem mint utazó ügynököket s mintákkal hálókat is. Az amerikaiak ismert előzékenysége a nők iránt ez üzletet igen jövedelmezővé teszi. Így például Green Ella kisasszony, ki egy st-louisi divatúrúsz tizlet meghatalmazottjaként utazik, évenként 6000 forintszta nyereséget is tesz zsebre. Különben Amerikában más pályán is előtérbe lépnek a nők. Női tüztöltéstület van alakulában. A new-yorki óriás híd beteg építőjének, Rohlingnak neje résztvevő férje munkájában s White Laura nevi asszony is mint építész szerepel. Párisban is sok nő dolgozik építészeti szakban, s köztök Langlois kisasszony, mint az építési és monumentális famunkában kiváló specialitás ismeretes. Másrészt érdemes fölemlíteni, hogy Wyoming államban, hol a nő-emancipáció legmerészebb alakjában volt meghonosítva, a nők törvény által biztosított politikai jogokat oly csekély mértékben használták, hogy a törvényhozás kénytelen volt azokat visszavonni.

* A víz színét illetőleg Spring Vilmos a belga tudós társaság előtt érdekes kutatásokról tett jelentést. Teljesen tiszta víz tiz méter hosszú csőben világos-kék színű, bár Tyndall elmélete szerint a kék színt visszaverődő sugártól kellene kapnia s a tiszta víznek, mivel átmenő sugár vörös színt idéz elő, vörösnek kellene látszania. Spring továbbá az is kimutatta, hogy a vízben oldott sók s benne leülepedett ásványporok nagy ellenálló hatást gyakorolnak a világossággal szemben. A piros és violetta sugarak elnyeletnek, míg a sárga sugár áthat. Midőn továbbá a tiszta víz jellemző sajátága két színnel egyesül, a zöld különböző árnyalatai keletkeznek az idegen anyagmennyiségek s a víz mélysége arányában. Így a Földközi-tenger indigókék, a genfi tó azurkék, a bodeni s vierwaldstätti tó, valamint a Rajna khrómzöld, az északi tenger éjkeké színű, stb.

* Az orvosoknak nagy nehézségekkel kell megküzdeniök Indiában. Bombayban a nagy orvosi akadémián hét női hallgató iratkozott be, négy perzsa és három európai eredetű, most, az első évben, midőn ezt engedélyezték, de a férfi-nővédeknek oly annyira üldöztek s bosszantották a szegény leányokat, hogy azok végre kénytelenek voltak kimaradni. Az indusok ellenszenva a nő-emancipáció ellen oly nagy, hogy az angol kormány most külön orvosi fakultást akar fölláttatni nők számára.

OROSZORSZÁGBÓL.

Dr. Thallóczy Lajos derék történészünköl érdekes könyv jelent meg az Athenaeum kiadásában. «Oroszország és hazánk» e címe a szépen kiállított s Dörre Tivadar rajzaival érdekes-bített munkának, mely, mint előszavában mondja, pártatlan képe kíván lenni annak, a mit egy elfogulatlan magyar ember Oroszországban egy évi ott tartózkodás alatt látott, tanult és tapasztalt.

Thallóczy utazása leginkább Oroszország déli vidékeire terjedt. Hosszabb ideig tartózkodott Odesszában, Kiebben, Moszkvában, huzamos időt töltvén a kiállításon. Bejárta a Volga vidékeit, kirándulásokat téve ázsiai Oroszországba, s bejárta a Kaukázust és Krimet.

«Úti emlékek» e címe e könyv tárcaszzerű részének, melyből ez uttal egy csoportozatát mutatjuk be a Dörre által rajzolt népalakoknak, melyeket Thallóczy utazása közben a különböző vidékeken megfigyelt s melyeknek eredeti fölveteli fényképeit magával hozta. Érdekesen mutatja Kiezből, az orosz Jeruzsálemből, a «busza komanda-t», a mi szőről-szóra meztelen hadat tesz. Így nevezi az orosz a meztelábos, rongyos napszimosokat. Végig haladnak, ugymond, a kievi váci-utcán, a Kreszetikok s lekanyarodnak a Dnyeper partjára, mely színes bárkával, fakó népséggel a vámház alatti Dunaparthoz hasonlít, csakhogy rak-

nak, melyet az asszony-nép még színes szalagokkal tesz díszesebbé. Ingeik téglavörös himzetűek. Nyakukon pénzékből fűzött láncz fityeg.

Csendes nép, mely pogány hitében állhatatosan megmaradt. Lassanként fogynak, de nem oly rohamosan, mint a kazáni csuvasok és cseremiszek.

Kazánon alól kezdődik a nemzetiségek Bábéle. A pogány, czifra, sárgavörös gunyájú cseremiszek, kik bálványaik mellett sokat adnak a muszka istenekre is, a mellett szorgalmas, józan nép. Vannak keresztény rokonai is, kik erős orthodoxok, egy már már oroszodó s egészen földmives népség, s mellettük állítólagos hajdani atyánkfiai, a rotjakok, volgamelleki mordvinok, felvalta tatár-muszka elemmel, követik egymást békén, tarka rendben.

Lőfejes.

Kazap.

Vízet merítő krimi tatárok.

Kievi munkás.

part nélkül, de a helyett tömérdek piszokkal, sárral, éhségtől lézengő kutyával, néhol egy merengő cigánynyal vagy tatárral. Lekuporodnak itt a szegény meztelábások, mindegyik kivész egy rakás kenyérhajat és ugorkát, megeszti s iszik az iszapos vízből. Ez volt a reggeli, az ebéd, mely után zsákok hordanak napestig. Így él itt az az osztály napról-napra, mely munkával keresi kenyerét.

A nép, a kisiparos osztály Kiebben, a Podolon lakik; bő alkalom nyilik itt színről-színre látni a híres kazapokot, kik nemrég a zsidó boltok feltörésében remekeltek. Pényes hosszú csizmában, bő nadrágban, ezer ránczu kaftánkabátban élnek itt csendben napjaikat; meg se látszik rajtuk, hogy oly veszedelmes népség.

Nizsni-Nowgorod-ban egész más Oroszország van már, mint Kiebben. Moszkvában. Már itt a kettős kereszt megtörtíni kénytelen a felhőld szomszédoságát. Tar fejű, apró szemű tatárok versenyeznek az európai fajjal s az ázsiai élet mindinkább érvényesül. Vászár idején itt találkoznak a keletoroszországi puszták népei. A város nyugoti felén apró putrik képviselik a pusztai élet szállóit. A mi cigány-hajlékainkhoz hasonló, de nem oly kényelmesek. Esténként nagy tüzet gyújtanak a város végén s a mordvinok és mordvinkák serege köréje telepszik. A nizsni mordvinok tiszta fehérben járnak, férfiak, asszonyok. Amazok szalások, ezek inkább alocsony termetűek. Arozuk hosszúkák, hajjuk világosbarna, erősek, kitartók s a többiekhez képest feltűnően tiszták. Színes bocsokban jár-

A kik a nyelvokonság nyomait itt még kutatni kívánunk, azoknak sietést tanácsol derék fiatal tudósunk, mert, ugymond, nem telik bele 15—20 év, s csak romjaik találják meg a most még kompaktabb törzseknek.

Samarában, a Kazánon alóli volgavidéki városok mellett, a kumis (erjesztett kanczetej) gyártása divatozik, savanykás, fehér pezsgő ital ez, mely a mi őstörténetünkben is szerepel s az orvosok szerint a tüdőnek jó. Szerzőnk azonban már ebben az oroszban ad igazat, a ki inkább iszik egyebet.

A Volga torkolata felé mindinkább ázsiai lesz a nép és vidék. Nyomorult tatár viskók, halászkunyhók jelzik a Volga útját. Asztrakánban már a perzsa és közép-ázsiai befolyás látszik. A Volga mellékén pagódákat látni kalmuk sátrakkal és kibitákkal.

A kalmuk hosszú, sovány, ferde és kisszemű, lapos homloku, kiálló pofacsontu és éles állu nép, mely unni látszik meg az élelet is. Ravasz, álnok, kegyetlen és boszúálló faj. Elelműdjia az állattenyésztő népeké. Lóval, marhával, bőrrrel kereskednek s némelyik halász, vagy teher-szállító, ki egész tornyokat rak jámbor számarára.

A Volga területétől délkeletre terül el a kirgiz sivatag, melyen ma már vasut visz keresztül. Orenburg alatt már karavánok állomásoknak. Karajnyaku, álmos szemű tevék száza száma állanak sorjában, várva a terhet. Mellettek kirgiz hajcsárok töltik a napot alvással. A vezérfelügyelő csendesen pipál a tevé

pupján. Khiva, Bokhara, Taskend, Turkesztán és a kirgiz sivatag lakója idehozza nyers terményeit, melyekért gyarmatúrú és kelmét visz haza.

A kirgizség, mely mintegy 4000 versznyi területen lakik, erőteljes pusztai faj. Állattenyésztéssel foglalkozik s ő közvetíti a pusztán. Középtermetű, hosszúkás arczu, fekete szemű, s orra csodálatosan tompa, pisze. Haját beretválja, öltözete a kámszás kaftán és bő nadrág. Az asszonyt csak kötényéről különböztetheti meg a férfitől. Vendégszerető s a kereskedésben becsületes. Különben harcias, bátor. Ez az egyetlen nomád nép, mely nem fogy s már a szántóvető élethez is hozzátörődött és ellenáll a telepeseeknek.

A kaukázusi cserkeszek félig kiirtva, kibujdosva, hegyeik közt, daczára, hogy orosz szolgálatban vannak, még mindig a legerélyesebb elem, melyet az orosz is nagyra tart. Férfias szép alak a nagy többség, villogó szemekkel, gyakorlott a lővés és hadi mesterség minden fogásában, a mellett kevéssel beérő. Csendesen vonul meg hegyei közt, csak néha szállva le a síkságra, hogy szükségét beszerezze. Ornaik alatt lovas csapatokban álldogálva igazán hasonlítanak a felettük kőválygó sasokhoz. Hajlékuk egyszerű, sárral betapasztott kőátor, néhány bőr, egy-két csésze benne, fegyverek, kevés ruha, néhány darab lepény. Az istálló sokkal díszesebb, valamint hogy a ló is jobban

PAGANINI MIKLÓS.

Talán nincs művelt ember, ki e nevet ne hallotta volna. A közvélemény hite bizonyos démoni, túlvilági varázserőt köt össze vele; regék és mende-mondák keletkeztek, melyek e csodaszép alaknak állnak összefüggésben, ki a hegedűjátékban elérte azt, a mi elérhetetlennek tartott s a művészi hatás példa nélküli eredményét tudta fölmutatni. Gyanusították már azzal is, hogy az ördögöl álott czimboraságban, máskülönbön lehetetlen lett volna hurjaiból annyi érzést és lebilincselő szenvedélyt kicsalni. Maga kalandos életpályája is bizonyos titokszerűséget kölcsönzött egységének, s mind ez közre hatott arra, hogy e század első felében ne legyen ünnepebb név az övének. Kevesen vannak már, a kik valaha hallották játszani, de a hagyomány még mindig bizonyos elfogódással beszél róla, s most, hogy a mult hó 18-án születésének 100-ik (halálának 44-ik) évfordulóját ünnepelték, nem lesz fölösleges visszaidézni kissé a század egyik legtipikusabb művészi tehetségének alakját.

Mert Paganini a szó szoros értelmében tipikus tehetség volt, érte ez alatt azt, hogy azt az egész szellemi irányt képviselte és kifejezte, a mely korának művészi eszméiben élt. Ő a hegedű romantizmusának volt tolmácsolója s a forrongó eszmények, melyek a regényirodalomban a fatalizmus világnézetét teremtették meg egy időre e század kezdetén, nála is bizonyos kalandosságban tükröződtek vissza, s játéka az erőnek, a lázas küzdelemnek, a démoni kétségbeesésnek s örvény fanatizmusnak hol sötét, hol ríkió színeit nyomták. Ő a művésztörténelemben egy egész iskolának a képviselője, mely iskolától ma már mindinkább kezdenek elfordulni az újabb virtuózok, kik az igazság nyugodtabb hangján igyekeznek szólni szíveinkhez.

A szellemi mozgalmak e küzdelemteljes, lüktető korszakában Paganini minden uttörő szellemet maga köré csoportosított egy időre. Mély hatást gyakorolt a misztikus hangulatu Schumannra, megtermékenyítette az újabb zenei stílus megteremtőjének, Berlioznak eszméit s magánál Lisztnél is az ő benyomás mellett veszi kezdetét a művészi törekvések egy újabb fordulata. S játságos lelki éte mindenre rálehelte a maga bélyegét s hatátságát varázsa alól senki sem volt képes magát kivonni.

E minden tekintetben eredeti és nagyszabású tehetség Genuában pillantotta meg a napvilágot. Már mint gyermek csodagyermeknek volt kikürtölve s magára vonta a művészi körök figyelmét. Első utmutatást a hegedűben atyjától nyert, ki maga is kitűnően játszott, de ő csakhamar túlhaladta s magánál elsőbbrangú mesterre nem találva, Giacomo Costa egyházi karnagy, Genuának akkortájt első zenei kapuzatára vezetője alá adta magát, kinek azonban régi ösvényeket tapodó pedáns módszerét hamar meguntta a független tehetség. Átalában hamar ennek, sem atyjának bánásmódja nem volt arra való, hogy ifjú lelkében a derült és nyugalmas életnézet jótékony hatásait idézze fel s

talán innen ered későbbi zárkozottsága s bizalmatlansága is.

Costa fékénék lerázása után Parma leghíresebb zenészehez, Rollához folyamodott tanításért, ez azonban, a mint a fiut első ízben játszani hallotta, nyíltan bevallotta, hogy tőle nincs már mit tanulnia, legfőkébb még Paër részesíthetné némi oktatásban. Paër el is vállalta a nagyra menedő művészt, ki azonban nemsokára mint mindent elhomályosító túlnemény kerül ki szárnyai alól. Olaszország minden városa csakhamar visszhangzott dicsőségétől s anyagi eredményei is rendkívüliek voltak. Mozart összes körutain sem vette be huszadrészt annak, a mit Paganini lábai elé halmozva látott.

Aránylag későn, csak 1828-ban határozta el magát egy külföldi utazásra, és mielőtt az Alpokon keresztül lépett, egyszerre európai nevezetességre tett szert. A mint Bécsben először zendítette rá pompás Guarneri-féle hegedűjét, egy lívornói tisztelőjének nagybecsű ajándékát, a már akkor is zenei tekintetben nagy tekintélyű császárváros el volt ragadtatva. Hoffman fantasztikus meséinek, melyek a kor beteges, lázas kedélyeinek akkor felettébb divatos olvasmányát képezték, minden különös, romantikus szörnyalajja meglevenülési látszott, a mint a sóvány, izzó sötét szemű művész, hosszú, lebegő hajával a pódiumra lépett s rejtélyes mosolyával végig tekintett a közönségen. S a mint játéka föledült, mintha villámütés ezikázott volna végig a hallgatóságon, mindenki elnémult s döbbenő gerjedelmel fojtá vissza lélegzetét. E hatás nemcsak felülmulhatlan biztos technikájának volt eredménye, hanem az egészen új és szokatlan modorának is, melylyel játszott. Bármilyen tökélyre tudta is vinni az újfogások mekhanizmusát, s bármily meglepő volt is a kettős üveghangok s a polyphon játékmod kezlésében, ő maga nem feketett erre nagy súlyt. Ha néha az állati hangok remek utáztásával, vagy a fordított vonóval való játszással tréfálta meg közönségét, mindez csak mellékes dolognak tartá s igaza is volt, mert valódi művészi jelentősége korántsem ezekben állott, hanem egész szellemi irányában, melylyel merészen dobott keztyűt a túlélt klasszikus formák hidegségének s az egyéniség szabad érvényesülését hirdette evangéliumul.

Ebben a körülményben rejtett az ok arra nézve is, hogy oly rokonszelleme, mint Schumann, Liszt és Berlioz azzal csatlakoztak uttörő művészi programjához. Schumann például több «Caprice»-ét tette át zongorára, sőt «Carneval»-jában külön «Paganini»-címet adott nekik. A romantika közös kapcsa tartotta mind e nagy neveket össze, ép úgy mint a hogy ugyanazon időtájt Franciaországban irodalmi terén Hugo Viktor neve körül csoportosult ugyanazon jelszavak szellemébe, hogy forradalmat idézzen elő az eszmék nyilatkozatának minden terén.

De romantikus volt Paganini magánéletében is. Egész legendakör fűződik nevéhez. Százszor meg százszor megirták, hogy nyert egy éjzen ezeket a játékbankon, s hogy találta magát másnap-reggel a legnagyobb nyomorban. Hogy a szegényeknek legbőkezűbb jótéveje volt egyszer, s magát Berliozt is jelentékeny összeggel segítette egy alkalommal ki pénzszavarából, máskor pedig senki sem tudott fukarabb lenni nála. Hogy mint viselte egyszer magát mint don Juan, máskor pedig mint az ártatlanság védője egy nagy felülművészt keltett szöktezési pörben. Egyáltalában az ellentétes vonások egyesültek jellemében, s ismétljük, ezek bélyegezték egységét is romantikusnak.

Hatásá roppant volt, követői száma tábor, őt magát azonban senki sem tudta többé teljesen elérni, kifejezni, s ő maga sem érzett semmi hajlamot a tanításra. A ki leginkább nyomdokába lépett, az a még most is élő, de már szintén rég elhalgatott Sivori.

A VALLÁS-FELEKEZETEK AZ EGYESÜLT-ÁLLAMOKBAN.

(Vége.)

Inkább az ellentétek föltüntetése végett szólunk egy pár szót a shakerekről. A shakerek (resztekők) távolról sem ütöttek oly nagy zajt vallásukkal, mint a mormonok, hanem békésen éltek s élnek most is a keleti államokban. E

«társaság» 1747-ben alapította Angliában, Manchesterben, Wardley Jakob és Wardley Jane. 1774-ben átköltöztek Amerikába s New-York államban Uj-Libanonban telepedtek le. Jelenleg e szektának 16 kolóniája van, melyek el vannak szórva a keleti államokban. Hogy a felekezet szellemét kissé megismerjük, vessünk egy pillantást principiumaikra.

Elveiket, melyek közül a főbbek: szüzi, tiszta és ártatlan élet, emberszeretet, béke, egyenlőség, szentség, jószág, becsületesség, igazmondás, stb., mind a szentírásból veszik, és bibliai szólásokkal s idézetekkel támogatják; de azért nem ferde következtetést vonnak ki azokból. Így mindjárt a legelső elv megtiltja a házasságot, úgy hogy a shaker telepeken a férfiak ésnők egy élnek egymás mellett mint testvérek. Egy-egy telep 4—5 házból s egy templomból áll. A házak jobb oldalán a nők laknak cellákban, a baloldalon a férfiak hasonlóképen cellákban. Egy-egy kolónia élén a legelőrebb négy shaker áll, kik a jelentkezőt megvizsgálják, hogy vajjon méltó-e az ő társaságukhoz s kik azután kijelölnek neki valami foglalkozást, a mit a kolóniában folytatnak. «Lusta embert nem türünk meg magunk közl», ez a jelszavuk.

Ha férj és feleség lépnek be a shakerek közé, elválnak egymástól s a nő megy «nővéreihez» s a férfi megy «fivéreirek». Lehetnek a társaságnak olyan tagjai is, kik nem élnek ugyan velük együtt, de azért nezeiket s hitüket osztják s lelkileg hozzájuk tartoznak. A társaság a belépésnél átveszi az illető vagyonát s kezeli. Jellemző, hogy épületeikben a láрма, hangos beszéd, nagy zörgés, sőt még az ajtón való kopogtatás is tiltva van. Mindennek a legnagyobb csendben kell történnie.

Igy élnek a shakerek, elzárkózva a világtól s istenhözözöt mondva minden földi örömeiket. Mivelik földjüket s készítenek mindenféle gyógyszereket, melyeket azután New-England nagyobb városaiban kereskedésben árulnak. A vallási extravaganciája két polusán állanak a shakerek és mormonok. Mindkettőben a bibliából indulnak ki. A shakerek Krisztus életére mintázzák a magukét, a mormonok Jákob példáján indulva el a többnéjség léptették életbe, — s akarnak csímalni Amerikából egy második mohamedán birodalmat.

Vannak némely emberek az oceánon túl, k k annyira rossznak tartják a világnak a jelenlegi állapotát, hogy Krisztus második eljövételét minden pillanatban várják.

Ezen szektát (annak lehet nevezni, mert már jó nagy számmal vannak) *másod-adventista* felekezetnek hívják. Mikor 1881 őszén Kanadában óriási erdőbűzések voltak, s a füst s a lángok az eget vörös színnel vonták be: a második adventisták hír szerint felöltöztek fehér talárba, azt hívték, hogy már itt van a világ vége. Szegények meg könyveket is adnak ki, melyekben okokkal igyekeznek bizonyítani tételeik helyességét. Egy ily könyvet lapozgatva egy oly érv tűnt szemembe, melyet méltó elmondani. Ebben az érvben az iró azt bizonyítja, hogy Krisztus második megjelenésének biztonsága már abból is kitűnik, hogy a zsidók kezdenek visszavandorolni Palesztinába, a szentföldre. Már pedig az őtestamentumban olvasható, hogy az ur akkor fog megjelenni, mikoron a zsidók visszatérnek az ő földjükre. Szegény adventisták, ha minden következtetést csak ennyi alappal bír!

Guiteau-nak, Garfield gyilkosának a póré alkalmából fölemlítették, hogy ő az «Oneida társaság» ágense volt egy időben. E társaság méltó párja lehet a mormonoknak, mert tagjai már elvetik a házasság kötelekeit is, és idylli közösségben élnek világnak. Jellemző Guiteau-ra, hogy ő ilyen társaságnál volt alkalmazva, mint — úgynök! Különböző ő maga kikelt az Oneida-társaság szervezete ellen, azt mondván, hogy az öreg urak igaztalanul visszaéltek jogakkal, mert a fiatal embereket mindig kiütötték a nyeregéből.

Az atheizmus képviselője az Egyesült-államban Ingersoll G. Robert. Voltaképpen nem is atheista ő, csak a bibliát, s különösen az ő-testamentomot támadja meg némely — általa ugynevezett — következtetések miatt. Ingersoll washingtoni ügyvéd s legutóbb a «North American Review»-ban intézett támadást a biblia ellen. Hogy nem atheista, a szó valódi értelmében, az már ebből a cikkből kitűnik, melyben a természet, szabadság, testvériség és

egyenlőségért rajong. Az ember akarva-akaratlan meghajlik azon bátorásig (hogy úgy ne mondjam vakmerőség) előtt, melylyel Ingersoll szembe mert szállani 50,000,000 vallásos és hitbuzgó emberrel. S bár nevétől a legtöbbben gyűlölettel s undorral fordulnak el, mégis viszont vannak olyanok is, kik megismerve őt, teljes valójában szerencsésjőknek tartják, ha a szellemes férfi társaságában egy estét tölthetnek. Mert nem kell azt gondolni, hogy ő valami magába bujád vad tudós; ellenkezőleg, washingtoni házában szalonjában a leghíresebb emberek is megfordulnak. És bizonyára mindenki meg lesz lepve, ha e házában az istentagadás örögei helyett két szép leánya és neje fogadják a vendégeket. Egy szóval Ingersoll igazi férfi: jellemes, határozott ember, ki a vallási vitákban ép oly derekasan megállja helyét, mint a törvényszéki teremben. Stílye polemikusi iratában meggyőző, erősen logikus, bár néha kissé dagályos.

Egy, cikkekben a francia forradalomban fölmerülő atheizmust is igazolja azzal, hogy bár elvetették az eddig tisztelt istent a francziák, mégis helyette diadallal hangoztatták e három szót: «Szabadság, testvériség, egyenlőség!»

Az Angliában virágzásnak indult *Salvation Army* (Üdvözítő hadsereg, Üdv hadserege) nem késett hittérítőket küldeni az Egyesült-állambokba. S hálás talajra vetették el a magot, mert a déli államok négyeire örmel csatlakoztak a szent hadseregek. Épen a multkor olvastam, hogy már van «földadiszállásuk» is, még pedig Baltimoreban. A generális: mr. Booth (kinek ez az üzlet jól jövedelmez) azonban Angliában lakik s most nyugszik babérain, melyeket dicsőséges hadserege neki szerzett. Egy haszna ennek a társaságnak mégis van, tudniillik visszatartoztatja az embereket a kormosztól. Mert mégis csak jobb imádkozni, — ha a Salvation Army templomában is — mint valamely lebutyban részegkedni. E tekintetben elismeréssel lehetünk a generális iránt. Alapelve e katonailag szervezett szektának az, hogy a ki közéjük lép, az meg van mentve. Isteni tiszteletük alkalmával is mindig kíséreltet tesznek az ódatódló közönségből pár embert «az igaz utra téríteni». Magam csak egy ily isteni tiszteletet láttam Londonban, s elmondhatom, hogy itt már nem tudtam sajnálkozni a szerencsétlen emberekben, hanem legfőkébb bosszankodtam vezetőikre, kik önérdékből ilyen bolondságot csinálnak a tudatlan nép vallásos érzületéből. A templom London legrosszabb városrészében, a Whitechapelben volt, oly utcában, melynek házai, barlangai és förtelmes kormosai mind szerepelnek Dickens rémes londoni regényeiben. Akárhány embert láttam a szent hadsereg szentegyháza előtt, kik egészen olyanok, mint a nyomorult Pagan, a szerencsétlen Twist Olivér, a gonosz Bill Sikes, vagy az az elvetemült zsebmetsző, ki Olivért törbe csalta. — Bent a katonás egyenruhába öltözött hívek énekeltek mindenféle dalokat, oly barbár angol nyelven, hogy rosszul esett hallani. A szokott éneklés és mindennemű prédikáció után elkezdődött a terítgetés. Némely hadnagys és hadnagykiszasszony (mert a nők ép úgy lehetnek tisztiek mint a férfiak) lement a közönség közé s kezdett a szundikáló embereknek a lelkére beszélni, hogy járuljanak az isten színe elé. Az ifjú hadnagyok fölkeresték a fiatal embereket és melléjük ülve lelkükre beszéltek, hogy térjenek az igaz utra; mi nagyon is könnyen ment, mert a fiatal emberek rövid ellentállás után kapituláltak s elvegyültek a hívek bömbölő sokaságában. Én hoztam is eljött egy ember (ki valami káplár volt) s azon kezdte, hogy megkérdezte, hogy nem vagyok-e tagja a szent gyülekezetnek? Tagadó válaszomra elkezdett lelkemre beszélni, hogy ne utasítsam vissza a kézen nyújtott megviltsást, s lépjek az Ur szolgálatába. Mikor azonban minden beszédére s rábeszélésére sem ajultam el, sem nem orditoztam, mint a többiek, szépen megugrott, hogy valami igazabb lelkű uri embert keressen föl. Remélem talál is. E hadsereg bizonyára sokáig fogja lobogtatni zászlóit az Egyesült-állambokban.

Most, miután egy pillantást vetettünk az új világ vallási viszonyaira, végül is csak azt jegyezhetjük meg, hogy a mormon-kérdés az egyedüli, melylyel az Egyesült-államok kormányának még baja lehet. Az emberek békésen

élnek s büszkén választják jelszavuknak e mondatot: «Bizunk Istenben». («We trust in God») A kinövesektől eltekintve, csak emelőlég hathat az emberre egy oly nemzet, melynek polgárai minden este buzgó imádkoznak barátaikért és jót azon tudatban cselekesznek, hogy az által Isten előtt kedvesek lesznek. Náluk a vallás egy az erkölccsel; náluk a jó s az igaz nem az az absztrakt jó és igaz, melyet az ember maga magáért tesz, hanem az, melyet az Isten a biblia útján sugall.

PERÁR GYULA.

VILLAMOS SÜTÉS, FŐZÉS ÉS FŰTÉS.

Mai napság már ez sem ujság, s 20—25 év mulva talán egészen közönséges dolog lesz. Az elektrotechnika jelenlegi fejlettsége már lehetővé teszi a villamos fűtést, főzést és sütést, s hogy még elterjedve nincs, annak csak az az egy oka van, hogy a villamosság előállítására még sokkal többbe kerül, mint az eddig használt tüzelőszerek. De a ki erre nem tekint, ma is bátran süthet, főzhet és fűthet villamossal.

Mert a villamossal való fűtés és főzés már is oly óriási előnyöket mutat a jelenleg használtban levő bármely főzési vagy fűtési mód fölött, hogy alig lehet közöttük párhuzamot vonni. Ne tekintjük a legrosszabb esetet, mikor minden befűtésnél szobánk megtelik füsttel, hanem emítsük föl a legjobbat: a légfűtést. Még ezzel szemben is a villamos fűtés csak előnyben. Mellözve azt, hogy a légfűtést csak nagyobb városokban és nagyobb épületekben alkalmazhatjuk, még mindig megmarad az a hátránya, hogy behozatalára egész kis telepre van szükségünk. Az épület falait csőhálózáttal össze-vissza kell furkálniuk, behálózunk és ha véletlenül valami — nem ritkán előforduló — csőrepedés történik: fagyoskodhatunk addig, a míg kijavítjuk a hibát. E mellett itt is, mint a többi fűtéseknél, nem kerülhet ki a tüzeléssel járó veszély.

A villamos fűtéshez nem kell egyéb, mint egy gombot megnyomni: szobánk azonnal melegedni kezd. Házunkban semmiféle gép nem zakatol, két erős sodronyon vezetett villamosság elvégzi mindent. A szükséges villamosságot alkalmas helyen akár a városon kívül állíthatjuk elő, honnan sodronnyal lakásunkba vezethetjük. Nincs sem tűz, sem füst, a kívánt hővel mégis rendelkezhetünk.

A villamos főzésnél is elégséges a villamfolyam utját egy közmozdulattal megnyitni, hogy a kívánt étel rövid idő múlva megfőjön. Ha végre átalánosságban elgondoljuk, mennyi szerencsétlenséget okozott már a fa, szén és gáz használata: alig lesz valaki, a ki ne üdvözölne szívesen a villamosságot ezen a téren is.

Mielőtt a villamos főzés és fűtés eszközeit bemutatnánk — a melyek a bécsi villamos kiállításán is láthatók voltak — talán nem lesz fölösleges a villamosság némely tulajdonságáról megemlékezni. Tudvalevő dolog, hogy ha egy villamforrás két sarkát zárhuzallal látjuk el, akkor ezen villamforrás mindkét sarkából a villamosság a zárhuzalba ömlik és itt, valamelyik pontban, egymást kiegyenlíti. E kiegyenlítés mindig csak a munka valamelyik nemének végzésével történhetik. Hogy pedig a két különböző természetű villamosság a kiegyenlítésnél oly munkát végezzon, a mely hűvösállal bír, az egészen fölünk függ; mert nem kell egyebet tennünk, mint igen vékony keresztmetszettel ellátott jó vezetőt a zárhuzalba iktatunk. E beiktatott helyen annál nagyobb hő fog fejlődni, minél nagyobb az ellenállás és minél nagyobb a villamfolyam ereje. Miután pedig az ellenállás meghatározása és a villamfolyam erősségének szabályozása egészen természetüktől függ, ennél fogva a hő előállítás is kényink szerinti lehet egy bizonyos határig; de a hő nagyságának e határa a fűtés és főzéshez megkívántó hő nagyságának határán jóval túl esik.

Az 1-ső számú ábrában villamos tüzhelyet mutatunk be, a melynek szerkezete egészen a föntebb említett alapon áll. A villamos tüzhely egy égetett agyag, vagy más hasonló rossz villam- és rossz hővezető lapból áll. Erre tétetik a nagy ellenállással bíró jó villamvezető. A nagyon kis keresztmetszettel ellátott, egymással párhuzamosan elhelyezett ujezüst-szalagok úgy tétetnek az agyaglapra, hogy a szalagok

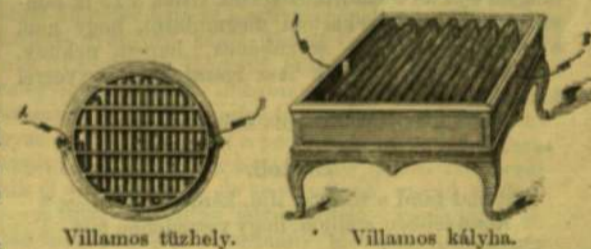
végei egymással összeköttetésben legyenek. Ha már most az 1. ábrán A- és B-nél a villamosságot bebocsátjuk, a két különtermészetű villamosság a tüzhelyen egyenlenti ki egymást, vagyis oly munkát végez, a mely hőt ad, mi által az ujezüst-szalagok izzásba jönnek és az esetleg

Villamos főzészta.

fölötte levő edényt meglemegetik, az edény tartalmát pedig felforraltják. Az első ábrán látható keresztmetszetek arra szolgálnak, hogy az edény — mely lehet féműl is — ne érintkezzen az ujezüst-szalagokkal. A tüzhelyek alakját a főzésre használt edény alsó részéhez szabhatjuk, ez által nem izzítunk ott is, a hol nincs rá szükségünk.

A 2. ábrán villamos főző-asztal láthatunk. Közönséges asztal ez, melynek felső lapját pléh fed; az asztalra egy három oldalán fával, egyik oldalán le- és feltolható üveg-ablakokkal ellátott szekrény alkalmaztatik, melynek felső részére szellőztető készülék jöhet. A főző-asztalon először a sütésre alkalmas készülék tűnik fel, — a mely 4 négyzetleges tüzhelyből van összeállítva, — továbbá még két edényt és egy tüzhelyet is szemléltetünk. Az asztal előlapján van-

Villamos tüzhely.

Villamos kályha.

nak a tüzhelyeknek szolgáló csapok; ha főzni akarunk, a csapot félre nyomjuk, ez által a villamosságot a tüzhelyre bocsátjuk s a főzés megkezdődik. Hogy a gőz kellemetlen illattól meneküljünk meg az ablakot is leereszthetjük, és csak ezen keresztül kell figyelünk a főzésre. Viz-forralás még főző-asztal nélkül is eszközölhető. E célra a vízzel telt edény fedővel leborítottik, ezen keresztül egymástól elszigetelve megy az edénybe két ujezüst-huzalból font kötél, melynek végei vékony érenyhuzallal vannak összekötve. Ha a villamforrást bekapcsoljuk a két ujezüst-huzalból készült kötélbe, akkor a vízben levő érenyhuzal izzásba jön, és a vizet felforraltja.

A 3-ik ábrán villamos kályha szemléltetők. Kis gyermek-asztalkához hasonló, könnyen ideoda telhető készülék, a mely egészen a tüzhelyek-nél említett elv szerint készíthető. Itt is ujezüst-szalagok alkalmaztatnak egymáshoz párhuzamosan, csak hogy a villamos kályhánál az ujezüst-szalagok mintegy 2 cm. szélességgel bírnak; keresztmetszetük nem nagyobb a tüzhely-nél alkalmazottnál. A villamosságnak A, B-nél történendő bekapcsolásával az ujezüst-szalagok izzásba jönnek, és a szalagok között áramló levegőt meglemegetik. A hidegebb légréteg, mely mindig alantabb van, a meglemegetett és a kályhát föléle elhagyó légréteg után tödul s ezen a módon az egész szoba levegőjét a kívánt hőfokra emelhetjük. Rendkívüli előnye a villamos kályhának az, hogy egyszerű, könnyen kezelhető, kevés helyet foglal el, és hogy akkor hozhatjuk

hogy az akadémia növendékei a magyar nyelvben szép előhaladást tettek, azt csak mult évi november óta tanítják. Az ifjak, és pedig származási különbség nélkül, jól ejtik ki a magyar szót és magyarról németre s megfordítva németből magyarra könnyedén fordítottak, és pedig nemcsak könyvből, hanem a miniszter kívánatára magyar hírlapokból is.

Előfizetési feltételeink.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetése márcz. hó végéig lejár, fölkérjük az előfizetés mielőbbi megújítására, nehogy a lap küldésében fennakadás álljon be.

Negyedévre (ápril-június)

- A Vasárnapi Ujság a „Világkrónikával” együtt 2 frt - kr.
A Vasárnapi Ujság a „Világkrónikával” együtt 2 * 50
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 3 * -
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok a „Világkrónikával” együtt 3 * 50

Félévre (ápril-szeptember)

- A Vasárnapi Ujság a „Világkrónikával” együtt 4 frt - kr.
A Vasárnapi Ujság a „Világkrónikával” együtt 5 * -
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 6 * -
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok a „Világkrónikával” együtt 7 * -

A „Politikai Ujdonságok” újabb két hetenként megjelenő gazdasági mellékkelappal van bővítve.

A „Világkrónikát” a „Vasárnapi Ujság” előfizetői félévre 1 frt., negyedévre 50 kr. pótdíj beklüldése mellett megkövetelhetik.

T. előfizetőinket fölkérjük, hogy sziveskedjenek az előfizetés megújításánál, vagy a „Világkrónika” megrendelésénél czimszalagjukból egy példányt a posta-utalványra ragasztva beküldeni, s minden reklamáziót és egyéb a szűkebb körre vonatkozó közleményeket a kiadó-hivatalhoz küldeni.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. sz.)

A „Jogtudományi Közöny” március 14-iki (11-ik) száma a következő tartalommal jelent meg:

Az ügyvédi kamarai választásokhoz. Setehó Kornél budapesti ügyvéd. — A telekkönyvek újja alkotása. Dercsenyi Kálmán kir. közjegyzőtől. — A jogi seminariumok kérdéséhez. Dr. Schwarz Gusztáv-tól. — Törvénykezési Szemle: Bőngészések a végrehajtási törvényből. Szolgalmi joggal terhelt ingatlanok árverése. Hlatky Endre nagyváradi ügyvéd. — Különiték. MELLEKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közönyből.

Beteg házi állatok gyógykezelésére hasonznvi házi-állatgyógyszertárak Moll A. czég Bécsben összeállít, melyekről egy hirdetés van lapunk mai számában.

HALÁLOZÁSOK.

LUGOSY JÓZSEF, a magyar tud. akadémiának 1841. óta tagja, a debreczeni kollégium hírneves tanára, meghalt e hó 7-én 72 éves korában, Nagy-Bányán. Nagy nyelvismerte, kivált a keleti nyelvekben, már a negyvenes évek legelején nagy tekintélyt szerzett neki. Az is egyik érdeme, hogy ő volt az első tanár, ki a magyar irodalmat, mint rendes tantergyat adta elő. A debreczeni kollégium javára esett tudományos működésének főrésze. 1866-ban szélhűdés érte. Ekkor visszavonult a tanítástól, de nem sokára ismét megjelent, hanem csak rövid időre. A jeles tudós működésének méltánylását, arczképével együtt, közlélük közöljük.

Ij. gr. LÓNYAY MENYHÉRT, gr. Lónyay Menyhért volt miniszterelnöknek és a magyar tud. akadémia elnökének másodsodult fia, meghalt Abazsiában, 34 éves korában, fiatal özvegvet hagyva maga után. Lőről leess következtében veszélys agrázkódást szenvedett, s évek óta betegeskedett. A telet Meránban tölté, de állapotja reménytelen lévén, atyja magához, a Fiume melletti Abazsiába vitte. Hült tetemeit a nagylónyay család sírjában helyezik el.

KOTTEK NÁNDOR, a kegyesrendiek budapesti társházának egyik jeles tanára és közkedveltségű tagja, 67 éves korában. Egykor nevelője volt Wenckheim Frigyes és Géza grófnaknak, majd a nagykanizsai főgimnáziumot igazgatta éveken át, legutóbb pedig özv. Inkeyné Szemző Luiza urólgy egyetlen leányának, Valériának, nevelését vezette.

Gr. WENCKHEIM JÓZSEF holttestét San-Remóból Koros-Ladányba szállították, s ott e hó 14-én temették el a családi sírban. — RÁTH IMREKES, Ráth Károly budapesti főpolgármesternek Persia fővárosában elhunyt fiának hűt tetemei körülbelül e hó 22-ikén érkeznek meg Budapestre.

Elhunytak még a következő napok alatt: LICHTNER GÁSPÁR apát, nyug. eszeres, a hódmező-vásárhelyi egyház jeles papja, a szabadságharcban is szép szerepet vitt férfiú, 64 éves korában, Hódmező-Vásárhelyt. — SZÉKÉNYI PÁL, Sopronmegye árvászeki úlnöke, 36 éves korában, Sopronban. — DET-

rich ZSIGMOND, Nógrádmegye főpénztárnoka, 61 éves korában, Kis-Kérben. — ALMÁSI BALOGH JÓZSEF, néhai dr. Balogh Pál akadémikus fiére, ki fiatal korában „De quadratura circuli” latin munkájával kellett fel-tűnést, Somssich Pálnak legelső tanítója, s kit a hála és barátság bensősége csatolt hozzá, 85 éves korában, Budapestben. — RÁCZ ISTVÁN, szatmári ref. gimnáziumi igazgató, a „Szamos” szerkesztője, érdemes, munkás férfiú, 41 éves korában, Szatmár-Németiben. — Idősebb NAGY JÓZSEF, Szalonta városának nyugalmazott jegyzője, Arany Jánosnak régi jó barátja, a szalontaiak egyik szeretett embere, kit általában csak „Józi bácsi”-nak neveztek — Dr. SCHNITZ EML., számos éven keresztül a lipótczei orsz. tébolyda igazgatója, ki az elmekör-tan iródműit is szakművekkel gyarapította, 62 éves korában. — KANTOR SAMUEL, egyházmegyei gondnok, 75 éves korában, Beregszászon. — LINHA KÁROLY, hivatalnok, 74 éves korában, Budapestben. — FARAGÓ IMRE, munkás polgár, ki mint egyszerű dohányszer-mesztő, ezer holdnyi birtokot szerzett, Csongrádon, 68 éves korában. — WOLFF JÁNOS, az „Athensmu-nyomda betűöntő intézetének művezetője, 65 éves korában, Budapestben. — CSATH BÉLA, segédjegyző, az egész környéken kedvelt fiatal ember, 27 éves korában, Magyar-Mezőken. — MAGYARI GÉZA, 35 éves korában, Veresen. — Ifj. MACZEJKA ISTVÁN, a ma-gyar északkeleti vaspálya tisztviselője, 30 éves korában, Budapestben. — Ifj. GOLDHAMMER DANIEL LAJOS, soproni volt kereskedő, 31 éves korában, Zólyomban. — PESZECZ ANTAL, mérnök, 28 éves korában, Buda-pestben. — ULRICH SÁNDOR, negyedéves hitanhallgató a váci egyházmegyében, 22 éves korában, Vácotól. — RÁZ MIHÁLY, csapói földbirtokos, hosszú-szerű szolgabíró, 43 éves korában. — BANYAI KAJE-TAN, marosújvári polgár. — KERTÉSZ GYÖRGY, Kolozsva-megye főszármvevője, a szabadságharcban honvédszázados, jellems, becsült férfiú, 62 éves korában, Kolozsvárt. — MÁRTON BALINT, szatmármegyei tisz-telt birtokos, 68 éves korában. — Gr. BISSINGEN NÁNDORÉNY szül. Merabiglia Mária grófnő, gr. Bissingen Ernő országos képviselő édes anyja, Krassó-Szörénymegye kiváló hölgye és jól-tetevője a szegényeknek, 45 éves korában, Jánmban. — PAULOVICS LÁSZLÓNÉ szül. Schöffmann Terézia, kir-tanós néje, a budai nőgyógyász, a koromás arany érdemkereszt tulajdonosnője, 70 éves korában. — ÖZV. LOVÁSZI ANDRÁSÉNY szül. Mencez Erzsébet, Szeged legöregebb ura néje, 93 éves korában, három gyermeket s negyvenhárom unokát és dédunokát hagyván maga után. — ÖZV. POLLÁK JULIA, 98 éves nő Bácskában, hol a legnagyobb család matrónája volt, ki tizenhét gyermeknek adott életet (ezek kö-zül a legidősebb 79, a legfiatalabb 46 éves), 98 unokája, kétszázal több másodunokája és 18 harmadunokája volt. — SZERKESSYI BELÁNÉ szül. Skopecz Fanni, a soproni pénzügyigazgató néje, 45 éves korában. — FERÉVÁRYÉNY szül. Hollai Anna, a kolozsvári nemzeti színház volt tagja, a mult évtizedekből ismert vidéki színésznő, 59 éves korában, Miskolcon. — Özvegy dr. BACSO BALINTÉNY szül. Sugár Alojzia, 63 éves korában, Debreczenben. — Dr. SIEBENLIST MÁTYÁSÉNY szül. Breyer Jozefina, Siebenlist József hírlapíró édesanyja, 61 éves korában, Pozsonyban; ugyanott gr. Szapáry László altábornagy özvegyének legkisebb leánya ILONA rongosuló toroklóbban. — ÖZV. BENES ANTALNÉ, községi tanító özvegye. Benes Jánosnak, az „Egyet-értés” dolgozó társának édes anyja, 72 éves korában, Koós-Pallagon. — Dr. GRÜCK LIPÓTNÉ, ügyvéd neje, Eperjesen. — ÖZV. GYIMÓTHY JÓZSEFNÉ, szül. Korbo-nics Teréz, 82 éves korában, Szegzárdon. — WOLFF ANNA, Wolff János buda-krisztinavárosi polgár fiatal leánya. — FÜVESSY JÓZSEFNÉ, szül. Ring Ételka, 23 éves korában, Fegyverházán. — ÖZV. STULLER AN-TALNÉ, szül. Rudta Katalin, Sátoraly-Ujhely egykori főbírájának özvegye. — ÖZV. SCHMIDT JÁNOSÉNY szül. Koch Alojzia, 64 éves korában, Győrött. — KÖHÁZY ANTONIA, 27 éves korában, Temesvárt. — EISNER LAJOSÉNY, szül. Fritsch Berta, tekintélyes kereskedő neje, 26 éves korában, Brassóban. — SZOMBATHELYI MÁRIA, Szombathelyi Antalnak, a magyar földhitel-intézet tisztviselőjének 9 éves leánykájá, Budapestben.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

1001. A mult héten küldött hat daraból egy se vált be. „Szók, szók, szók” mint Hamlet mondja. Az előbbieket félre tessük. Megjegyezzük azonban, hogy feltétlenül elfogadva azok sincsenek, csak esetleg közöltetők. Talán jó lenne egy kis szünetet tartani.

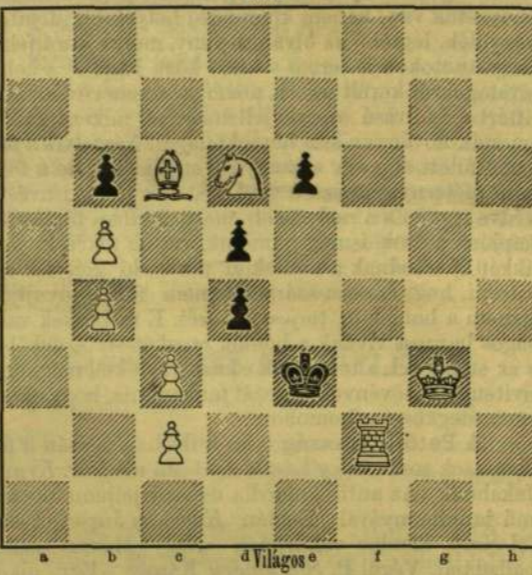
Harmadszor is Laci-konyha. Most meg már Laczki-konyha, egy (általán) Laczki nevű cigány (?) vajdáról. Hagyjuk abba az ily füres hozzávetetéseket! Szegzárd. S. I. Az újabb érzékes közlemény megkapott, s jövő számmunkban fogjuk közölni.

B. L. A két költeményben a tehetség féltámszer-hetetlen nyomai látszanak. Nem jár az örökös szerelmi sokajok taposott útján. Új tárgyakat keres s vannak eszméi, nem keresett érzelmei. Csak ki kell fornia magát, hogy igazán élvezetet nyújtson. Ezeket most félre tesszük, hogy fél- vagy egy év múlva a haladást fölismerehessük. Emlékeztessen reá!

Vári K. M. Most sem mondhatunk róla jobbat. Nem küszöböltek. Perkolások. — A bűnbánó ibolya regéje. — Az áldozat. A beteg leányka. — A piros rózsza (beszéllye).

SAKKJATEK.

1265. számú feladvány. Ehrenstein M.-től.

Világos indul s az ötödik lépésre mattot mond.

Az 1260. sz. feladvány megfajtése.

Table with columns: Világos, Sötét, and solutions for problem 1260. Solutions include Bc3-c4, He7-e6, Hb4-a2, He6-v. He3-v. Fh7 ad mattot, and Bg6-f6, He6-f4, Hd2-e4, Hb4-j3 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. Szatmártól: Vass János, Budapestben: K. J. és F. H., Andorfi Sándor. Kovács J. Az Erkel-sakk-társaság nevében E. K. A pesti sakk-lőr.

Levelezési versenyzársámk Bécs és Páris között.

A bécsi sakk-társaság és a párisi Cercle de Echecs. Szatmártól: Vass János, Budapestben: K. J. és F. H., Andorfi Sándor. Kovács J. Az Erkel-sakk-társaság nevében E. K. A pesti sakk-lőr.

HETI NAPTÁR. Március hó.

Table with columns: Nap, Katolikus és protestars, Görög-Orosz, Ismerlato. Lists dates and events for March.

Holdváltásai: Ujhold 27-én 7 óra 4 perczkor reggel nálunk láthatatlan napfogatkózzással.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Tartalom.

Szöveg: Budenz József. Kinos Ignacztól. — Jön már az én idóm. Költemény. Fejes Istvántól. — Adalékok az alkotmány viszálylásának történetéhez. Remyi Rezsőtől. — Szukim. — Zsiraivadást. — A győztes Bertók. Elbeszélés. Irta Sienkiewicz Henrik. Lengyelből fordította: Csopely László. — A halak téli élete. Vidányi Józseftől. — Szontay bevétel. — Egyfelcsőt. — Oroszországából. — Paganini Miklós. — A vallásfelekezetek az Egyesült-Államokban. Pekár Gyulától. — Vilamos sütés, főzés és fűtés. Kalmár Antaltól. — Emlékek az 1848-iki évből. Közli Pest-tory József. — Irodalom és művészet. — Közin-tézetek és egyletek. — Mi újás? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Képek: Budenz József. — Oroszországi népalakok: 1. Kalmuk tánczosok. 2. Mordvinok. 3. Láz. 4. Pogány cseremiszek. 5. Keresztény cseremiszek. 6. Sátor alatt tanyázó kirgizek. 7. Votjakok. 8. Nagy-oroszországi parasztok. 9. Abkházok. 10. Cserkeszek. 11. Lőféjés. 12. Kazap. 13. Vizet merítő krími tatárok. 14. Kievi munkás. — Szukim a Vörös-tenger part-ján. — Zsiraivadást Szudánban. — A tonkingi háborúból: Szontay ostroma. — Paganini Miklós. — Villamos tűzhely, kályha és főző-asztal. (3 kép.)

Fekete Satin merveilleux (egész selyem), 1 frt 15 kr. méterje, egész 8 frt 60 krajczár (16 külön. minős.) szállít egyes öltönyökre és egész végben vám-entesen a házhoz Henneberg G. (kir. udv. szállító) selyemgyári raktára, Zürichben. Minték posta fordultával. Levéljdi a Schweizba 10 kr.

Advertisement for Szükségletei beszerzésénél (Needs for purchase) by Haris, Zeillinger and Társa. Mentions 'A Kék Csillaghoz' and 'Budapest, váci-utca 9. sz.'.

Advertisement for CHIOCOCA-LIKÖR (Chiochococa liqueur) and ÉLÉNKITŐ (Life-giver) medicine.

Advertisement for Hasonszenvi állat-gyógyszertár (Similar animal pharmacy) with a list of medicines and prices.

Advertisement for Kifaludy Sándor (Kifaludy Sándor) and his collection of regények (novels).

Advertisement for Kitűnő illatszerek (Excellent perfumes) including Ylang-Ylang de Manille and Melati de Chine.

Advertisement for Narancs (Oranges) and Kávét (Coffee) with prices and shipping information.

Advertisement for a Franklin-Társulat (Franklin Society) book sale, listing various titles and prices.

Advertisement for Singer's 15. PSERHOFFER J.-féle (Singer's 15. PSERHOFFER J.-type) sewing machines, highlighting their quality and features.

Advertisement for Amerikai köszvény-kenőcs (American scabies ointment) and other medicinal products.

Advertisement for Kitűnő illatszerek (Excellent perfumes) and other fragrances.

Advertisement for a Franklin-Társulat (Franklin Society) book sale, listing various titles and prices.

Large advertisement for FRANKLIN-KÖNYVTÁR (Franklin Library) featuring Jules Verne and Duruy Victor, with details on book prices and shipping.

THEDO tanár szakállhagymája,

legjobb és legbiztosabb szer a szakáll szép növényének eszközlésére. Számítlanon vannak még legmagasabb rangú férfiak között is, kik szép szakállukat csupán e szernek köszönhetik. — E szer a szakállt hihetetlen gyorsasággal növeszti, úgy hogy általa még 13 éves fiúk is a legkorábbi idő alatt teljes szakállhoz jutnak, miről a bizonyítványok szerd is tanuszkodnak. Ez a szer gyorsaságát annak Britnben. A nekem küldött Thedo-féle szakállhagyma kitűnőnek bizonyult, mit köszönöm melletten ezennel tudomására adok. Máték, 1879. szept. 25-én. Otpreda József. 846. Főúri József urnak Prahaban. Szives köszönetemet a szakállhagymáért; nagyon jónak találom. Mindenkinek a legjobb lélekkel ajánlom. Schwarzbach, 1878. febr. 25. Kist Károly s. k. épít. vállalkozó. Főúri József gyógyszerész urnak Prahaban. A szakállhagyma joggal mondható csodaszernek. Alig négyheti használat után örömmel látom régi ohajtásomat teljesedésbe menni. Kérem önt stb. Teschen, 1879. máj. 23-án. Glindra Wenzel, úria. Valódi minőségben Budapestben csak Török József ur gyógyszerésztől kapható; P. 2-onyban Pistorj Félidény, Mihálykapu. Temesváron Tacsány Istvánnál. 1 csomag ára frt 2.10.

Figyelmeztetés. Az általánosan ismert, jó hírnévnek örvendő sósorszesz többoldalúlag kitértelt sósorszesz készítője — keletkezésénél fogva — sok utánszónak lévén az utóbbi időben kitéve, elhatároztam, hogy azokon az utánszónak módosított s arra két nyomtatban saját házam külső alakját veszem föl, bejegyezve, tetven egyszerismind védjegyként a budapesti iparkamaránál.

SÓSORSZESZ gyors enyhítést eszközöl: oszós szakgatás, fagyás, fog- és fejfájádmak, szemgyengeség, bémulások stb. stb. ellen. Fogtisztító szerül is igen ajánlható, a mennyiben a fogak fényét elősegíti, a foghúst erősíti és a száj tisztá, szagtalan ízt nyer a szesz elpárolgása után, valamint járatos e szer fejmosásra is, a hajdegek erősítésére, a fejkorpaképződés megakadályozására és annak eltávolítására. Ara egy nagy üveggel 80 kr. egy kisebb üveggel 40 kr. Brázay Kálmán Budapest, IV. ker., Múzeum-körút 23. Használati utasítás magyar vagy német nyelven, bizonyosaim névsorával ellátva, minden üveghez ingyen mellékeltek.

Lábbeli-ajánlat!

Csak 28 frt 12 pár ezügos topán uraknak, marhabőből, szép kivitelben, tartósan készítt. Póstacsomagokban, 3 egész 6 párt tartalmazva, szállítja utánvért mellett Bauer L. Lomnizban (Morvaország). Nem tetsző tárgyak ismét visszavételt nek, s az utánvételi összeg visszaadatik. 1472

Nem remélt szerencse

Alulírott egy a Riederer Konrad-féle gyapjuszövetáru gyár egész raktárát az igazgató-lanac egyhangú határozata folytán Átalában közpénz fizetés mellett, példátlan olcsó potomaron vétel után tulajdonbába vette a ezen ritka kedvező vételen folytán, oly kellemes helyzetbe jutott, hogy

egy uri öltözetre

való szövetet, tavaszi vagy nyári évadra, jeles, tartós, szövet gyapjuszövetből, illő minden évszakra, a megrendelő kívánása szerint és elégséges a legnagyobb embernek is

Csak 6 forintért

adhat. A poszt legdivatosabb színű, legújabb francia, angol, belga, brünni és reichenbergi mintáiban van készíttel és mintáinak, nadrágra és mellényre leszabva. A színek pettyezett, s oly példátlan olcsó, hogy ilyen e században még nem létezett, mert egy ily uri-öltözöt legyakorlatabb szakértők nézete szerint, minden más izzelben legalább háromszor annyiba kerül. Ugyanitt 1200 pompás felső kabát is van. A tavaszi és őszi idényre, legújabb mintákban és színekben kék, barna, cheviot, csak 3 frt 90 kr. árban egy felső kabátunk való szövet, mely a legnagyobb ember testére is elégséges. Alkinek a szövet nem tetszik, annak pénzét postautalvány útján bérmentve visszaküldjük, ennek fogva bármely megrendelés risco nélkül jár.

Mintákat nem küldünk.

Ugyanitt kaphatók esőköpeny-szövetek

tiszta, hamisítatlan gyapjuszövetből, kezeség mellett 135 cm. széles cheviot-diagonal kivitel mindenféle színben, egyszerű és pettyezett barna, szürke, kék, zöld és fekete méterje 3 frt 90 kr. helyett csak 1 frt 90 kr. amellyel fogva mindekit saját érdekében kérünk föl, hogy használja föl az alkalmat s a lehetőség szerint a legelsőben küldje be megrendelését, mert a megrendelések halmaza már is óriási s így a készlet csakhamar kifogy. Ugyancsak itt árusítunk el 2000 darab valódi angol, pompás, nehéz, rendkívül nagy utazó plaidet, melyek ezélt sokkal drágábbak voltak, az üzletvilágban soha nem létezett olcsó áron. I. minőségű 5 frt 90 kr. II. minőségű 4 frt 50 kr. Irt darabonként. A plaidok legdivatosabb angol színek és árnyalatnak. Szállítás csak előleges fizetés vagy utánvét mellett történik. Poste restante megrendeléseket nem teljesítünk. Miután sem fiókaink, sem ügynekeink, sem másnemű elárútsági helyeink nincsenek, az összes megrendeléseket egyes egyedül következőleg kérjük címezni: Riederer'sche Tuchliquidation E. Rabinowicz 9231 Wien, II. Grosse Schiflgasse 27.

1884. márcz. 87. sz. 1884. márcz.

BUDAPESTI SZEMLE

M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti

GYULAI PÁL

TARTALOM:

Anya és grófné. (III.) Regény — Pálffy Alberttől.

A gonosz szellemek. Egy orosz nihilista regényről. — Rajeci Iszvánról.

I. Prigyes Vilmos, porosz király. (III.) — Ballagi Aladártól. Tanulmányok népként életviszonyairól. (II.) — Földes Bóltól. Pailleron székfoglalója a francia akadémiaiban. Franciaiból. — Angyal Dávidtól.

Költmények: Gyümölcsösben. Gyulai Páltól. — Boileau a tiráiból: Molière-hez a rimről. Franciaiból. — Varga Báltól.

Nyelvtudomány és történet. — r.

Értesítő: Komjáthy Benedek: Epistolae Pauli lingva hungarica donatae. g. — Moore Tamás: Lalla Roukh. d. — Timoleon: Legújabb politikai divat. Pulszky Ferencztől. — Székely János: Miket ne olvassunk. Imre Sándortól. — Vaszari Kolozs: Adatok az 1825-iki országgyűlés történetéhez. — a. — Gr. Károlyi Tibor: A nagykarolyi gróf Károlyi család oklevéltára. Szilágyi Sándortól. — Egy névtelen levelei a szerkesztőhöz. (VI.)

A BUDAPESTI SZEMLE, mely eddig évenként hatszor jelent meg 80—90 ivnyi tartalommal, 1881 január 1-től kezdve havi szemlévé változott át, s megjelen évenként tizenkét-szer 120 ivnyi tartalommal, az eddigi előzetési ár mellett.

A Budapesti Szemle tájékoztatni igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szaktudomány és a mivel közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett lehetővé teszi a hazai és külföldi irodalom köz. E mellett lehetővé teszi a hazai és külföldi irodalom köz. E mellett lehetővé teszi a hazai és külföldi irodalom köz.

Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi havi füzetekben. Előzetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt. Előzetéseket minden könyvtáros elfogad. Bécsben, Szeleski György es. kir. egyet. könyvtáros, I. Stefansplatz Nr. 6. Az előzetési pénzek az alulírt társulat kiadó-hivatalára küldendők be, vagy a könyvtárosokhoz, a kik szintén föl vannak hatalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN-TÁRSULAT, magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapestben.

A KALKI TRIEURGYÁR ÉS LYUKGATOTT LEMEZEK GYÁROSAI

tisztelettel tudatják, hogy

a kizárólagos vezérügynökséget Szt.-István koronája országainak területére

konkolyozók választó-gépekre

(eredeti Mayer trieurök)

FEHÉR MIKLÓS

urra ruházták át.

BUDAPEST, ÜLLŐI UT 25. SZÁM, „KÖZTELEK“.

Kalk, Kölnnél a Rajna mellett 1884. febr. 1.

VASÁRNAPI UJSÁG

12-İK SZÁM. 1884. BUDAPEST, MÁRCZIUS 23. XXXI. ÉVFOLYAM.

Előzetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre... 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 2 frt félévre... 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt félévre... 3 * Külföldi előzetéséhez a postaiak megföldözött viteldij is csatolandó.

LUGOSSY JÓZSEF.

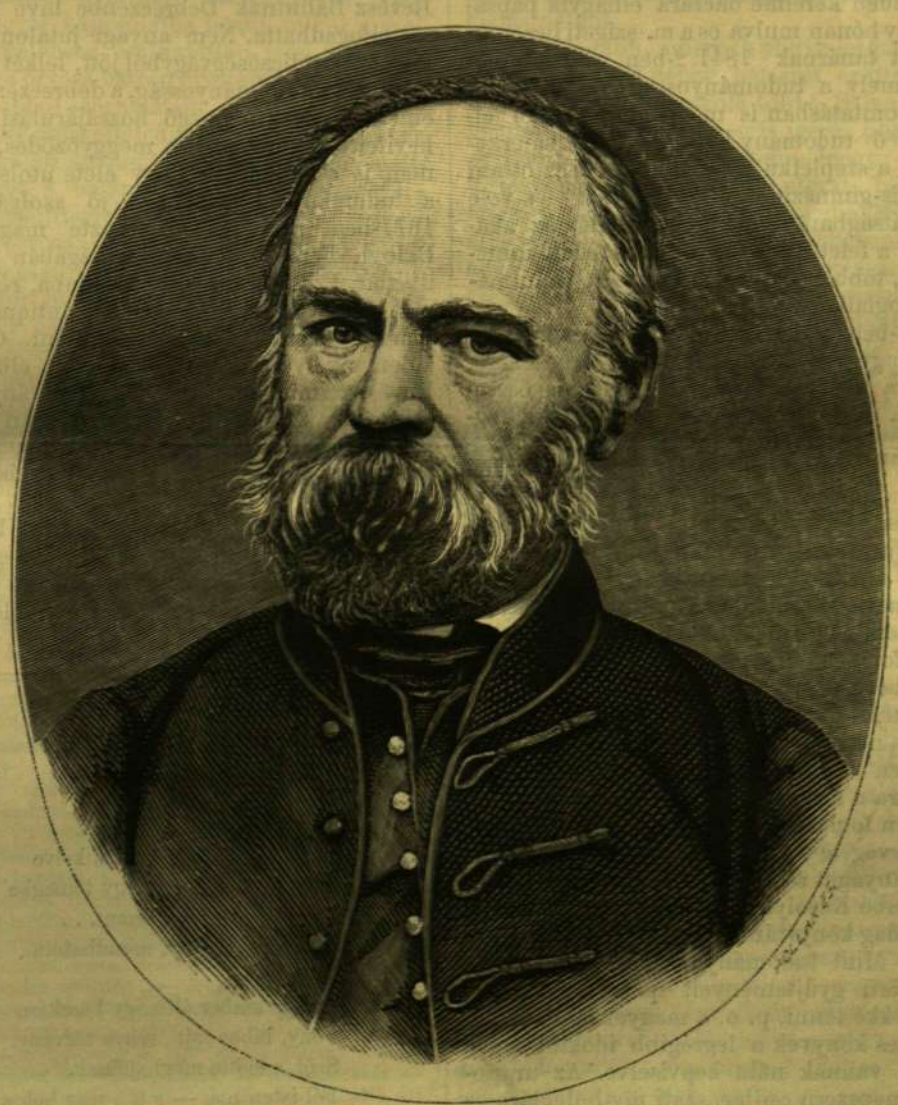
(1812—1884.)

ISMÉT egy vesztesség, mely sokkal mélyebben hat, mint a mily széles körben mozdítja meg a felületet közérdeklődést! Lugossy József, a magyar tud. akadémia I-ső (nyelv- és széptudományi) osztályának egyik legregibb, 1858 óta rendes tagja, a debreczeni reform. főiskolának előbb rendes, aztán nyugalmazott, legutóbb rendkívüli tanára, az irodalom és nyelvtudomány egyik előkelő bajnoka s ép oly mély és alapos mint buzgó művelője, f. é. márczius 7-én bekövetkezett kidőlével oly úrt hagyott maga után, melyet sokan tán észre sem vesznek, pedig betölteni alig lesz egyhamar lehetséges. Egész életét, kora ifjúsága óta, a tudományoknak szentelte. Nehány éven kivül, melyek alatt egy — szerencsére halálóssá nem vált — szélhűdés tehetetlenné tette volt, de melynek következményei enyhültével ismét visszasietett kedvenc foglalkozásához, minden idejét a könyvek és tanítványi társaságában töltötte, egyre mélyebben bocsátkozva le a tudás végetlen és kimeríthetetlen s meglábolthatatlan tengerébe s gyöngyeit, melyeket onnan felhozott, pazar kézzel osztva szét azok közt, a kik azokból részesülni kívántak. Családtalanul, ugyszólván földi kötelek nélkül, a test szükségei iránt alig bírva érzéssel, folytonosan szellemi munkásságának élt, ki sem véve részét a földi örömekből, hogy lelke egész erejével az eszméknek élhessen s tanulva taníthasson — összekötve a multat a jövővel, a régiek tanulmányai eredményeit átadva a következők nemzedéknek.

Szép és igaz jellemzés, melyet ugyanaz a toll még a következőkkel egészít ki. «Ha a Remete Péter vagy Kapisztrán korában él: keresztelés háborút papol össze a kelet ellen; a XIX. században keletnek csak tudományára fordította lángoló lelkesedését. Az agyát feszítő szenvedélyben volt valami a Kazinczy szent hevéletéből, a Kőrösi Csoma Sándort kelet felé hajtó tudományzombjából és a Horváth István hazafias rajongásából, — mindezek összetartva egy szerény, alázatos és puritán lélek erkölcsi szigorával. E szenvedélyben, melyet lelkesedés nélkül hallgatni nem lehetett, mely neki nem fáradtság hanem éltető levegő volt, rejlett tanári működésének titka is. Nem csak fölkelteni

tudta a lelkesedést, hanem munkásságba is hozta, levezette tanítványait a tudomány csendes műhelyébe s mikor fáradni kezdtek, felragdatta őket annak legmagas régióiba.

A tudományok összeségének nagyon széles régióját nevezhette magáénak. Fialat korában a természettudományokat kedvelte és tanulta, melyekből későbbi idejére csak a csillagok iránti kedvelését tartotta meg. A történelem és kivált a tudományos irodalom története mindvégig kedvenc foglalkozása maradt s szenvedélyes könyv- és kézirat-gyűjtővé tette. Főtudomány-szaka azonban a nyelvészet volt: első sorban a magyar, aztán a keleti nyelvek ismerete. Ezekben nevelte legkedvesebb s legkiválóbb tanít-

LUGOSSY JÓZSEF.

KOTZÓ PÁL

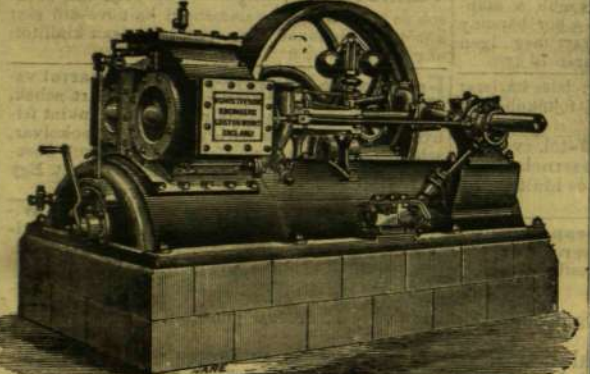
GÉPÉSZ-MÉRNÖK

Budapest, VIII., Üllői ut 18.

ajánlja gazdasági gépraktárát

fa-, szén- és szalmafűtési gőzmozgonyait, soros és szórva vetőgépeit, ekéit, stb. stb. angol és amerikai szerkezetű gőzcséplő-gépeit, tisztító vagy egyszerű járgány cséplőit, rostált, stb.

Különös figyelmet kér.

Garrett R. és fiai Compound

gőzmozgonyaira és fekvő gőzgépeire, melyek egyenlő erőkieljesztésnél 40% tüzelőanyagot takarítanak meg, minden más géppel szemben.

Garrett R. és fiai szab. dob-jára

acél aljazattal és kétoldalt recézett négyeszer használható acél-sínekkel, a im könnyű járást, nagy munkaképességtartósságot, get, tiszta kicseplést és tökéletes tisztítást biztosít.

Legújabb szerk. harangjargányaira az összes perselyek egy alapötvényen, miáltal tönkretételtenek könnyű járatuak.

HAZAI IPAR

RIGLER JÓZSEF EDE

budapesti gyártelepének legújabb készítményei

ADRIA

Humorisztikus levélpapir, a „Belond Istók“ és „Borszem Jankó“ című humorisztikus életrajzok alakjaival. Dobozza 1 frt. Ezekon kívül ajánlom szintén saját készítményű sárgás angol modoru „Stuart“ vagy francia modoru szines levélpapiraimat jelvényekkel u. m. Pusztai élet, Hangjeggy és Virágposztia címűeket vagy pedig jelvények nélkül, melyek szintén nagy választékban kaphatók belvárosi raktáramban

kecskeméti utca 13-dik szám alatt.

Árjegyzékek kívánatra bérmentve. 1830 Gyártelep: VI. róssa-ut. 55. sugárútról jobbra.